

HUS A MASARYK

HLEDÁNÍ NÁRODNÍ TRADICE A IDENTITY

Sborník projevů pronesených na slavnostním setkání u příležitosti
163. výročí narození Tomáše Garrigua Masaryka
v budově Poslanecké sněmovny Parlamentu České republiky
a dalších příspěvků

Praha 2013

PODĚKOVÁNÍ

Děkujeme JUDr. Michalu Haškovi, poslanci Parlamentu České republiky, předsedovi Asociace krajů a hejtmánovi Jihomoravského kraje, pod jehož záštitou se konalo slavnostní setkání ke 163. výročí narození prvního československého prezidenta Tomáše Garrigua Masaryka.

HUS A MASARYK, HLEDÁNÍ NÁRODNÍ TRADICE A IDENTITY
*Sborník projevů pronesených na slavnostním setkání u příležitosti
163. výročí narození Tomáše Garrigua Masaryka
v budově Poslanecké sněmovny Parlamentu České republiky
a dalších příspěvků*

Publikace vychází v rámci Husovského trienania.

Vydala: Církev československá husitská
Wuchterlova 5, 166 26 Praha 6

Vydání první, Praha 2013

Editoři: Zdeněk Kučera, Tomáš Butta, Olga Nytrová
Jazyková korektura: Jana Krajčříková, Markéta Stehlíková
Grafická úprava: Markéta Stehlíková
Tisk: Východočeská tiskárna, s.r.o.

© Církev československá husitská, 2013

ISBN: 978-80-7000-091-5

OBSAH

MODLITBA	4
HUS A MASARYK V SOUVISLOSTECH NAPŘÍČ STALETÍMI <i>ThDr. Tomáš Butta, Th.D.</i>	5
PROJEV ČLENA POSLANECKÉ SNĚMOVNY PARLAMENTU ČR <i>JUDr. Michal Hašek</i>	7
TOMÁŠ GARRIGUE MASARYK – 163. VÝROČÍ NAROZENÍ <i>Doc. ThDr. David Tonzar, Th.D.</i>	9
HUS A MASARYK STĚŽEJNÍ PROBLÉM INTERPRETACE ČESKÝCH DĚJIN <i>Prof. PhDr. Petr Čornej, DrSc.</i>	11
HUS V MYŠLENÍ A ŽIVOTĚ TOMÁŠE GARRIGUA MASARYKA <i>Prof. ThDr. Zdeněk Kučera, Dr. phil. h. c.</i>	20
POSTAVA JANA HUSA JAKO PŘEDMĚT SPORU MEZI ČESKO- SLOVENSKEM A SVATÝM STOLCEM V OBDOBÍ PRVNÍ REPUBLIKY <i>PhDr. Marek Šmíd, Ph.D.</i>	32
PŘIPRAVUJEME SE NA HUSOVO JUBILEUM 2015 <i>ThDr. Tomáš Butta, Th.D.</i>	45
SLOVO ZÁVĚREM <i>PhDr. Olga Nytrová</i>	49
OBRAZOVÁ PŘÍLOHA	51

MODLITBA

Bože,

děkujeme ti za svou zemi, kterou jsi nám svěřil jako místo pozemského přebývání a jako náš společný časný domov.

Děkujeme ti za duchovní vůdce v našem národě, kteří nám ukazují cestu ke Kristovu věčnému království. Děkujeme ti za svědectví víry a oběti Mistra Jana Husa.

Chceme ti poděkovat za svůj novodobý stát, za odkaz prvního prezidenta Tomáše Garrigua Masaryka, za politické představitele a statečné občany, kteří zastávali hodnoty lidskosti a usilovali o svobodu a spravedlnost.

Hospodine, Bože náš, ochraňuj naši vlast, provázej přízní našeho současného prezidenta a dopřej nám čas pokoje. Ať tvé milosrdenství a tvá věrnost zůstávají s námi. Amen.

Tomáš Butta
patriarcha Církve československé husitské

HUS A MASARYK V SOUVISLOSTECH NAPŘÍČ STALETÍMI

Vážené dámy a pánové, sestry a bratři,

je pro mne čestným úkolem, že již po sedmé mohu zahajovat březnové setkání u příležitosti výročí narození Tomáše Garrigua Masaryka v prostorách Parlamentu České republiky.

Téma letošního setkání je vyznačeno dvěma jmény – Jan Hus a Tomáš Garrigue Masaryk. Tyto dvě osobnosti žily a působily ve zcela rozdílné době, první ve středověku a druhá se řadí do novodobé historie. Přesto mají obě postavy určité společné rysy a souvislosti napříč staletími. Ke společným znakům patří jejich náboženská víra či přesvědčení, jejich kritičnost a jejich etické zaujetí.

Hus byl výrazně náboženskou osobností. Tento středověký univerzitní mistr, kněz a kazatel vycházel ze základů křesťanské víry obsažených v Písmu svatém a tradici. Ve spise *Provázek třípramenný* říká: „Kdo chce víru platnou a živou mítí, musí Boha nade všechny věci milovati, polože víru jako kořen v srdci a vyznání pravdy boží jako ovoce v ústech, aby víra srdečná vyznání pravdy vždy plodila.“ (*Provázek třípramenný*, In: *Vybrané spisy Mistra Jana Husi, pořádá F. Žilka, Jilemnice, s. 52*).

Masarykova víra byla osobitá, ale přesto i on vidí jedinečnost Ježíše a zdůrazňuje význam náboženství pro moderního člověka (*srov. Karel Čapek, Hovory s TGM, Praha 1969, s. 235-236*).

Druhým společným znakem byla kritičnost. Oba se vyznačovali kritickým myšlením i kritikou poměrů společnosti a církve tehdejší doby. Stavěli se proti formálnosti, povrchnosti, lhostejnosti a neupřímnosti.

Na obou osobnostech je zřejmé jejich etické zaujetí. Husův důraz na mravnost, na etické jednání v souladu s Ježíšovým zákonem lásky oslovoval i Masaryka. Masaryk si cenil na Husovi a české reformaci právě etické stránky. Píše: „Hus stál o obrození mravů a všeho života vůbec... Právě obrodné úsilí ethické je významným charakterem naší reformace.“ (*T. G. Masaryk, Naše obrození a naše reformace, Praha 1908, s. 15*). Křesťanská víra se má projevovat v životě láskou k bližnímu. Mohli bychom nacházet i další styčné body obou osobností, jako jsou například důležitost vzdělání, rozhodování podle svědomí, zdravý vztah k národu. Oba spojovalo i to, že se stávali ve své době i po své smrti mysliteli nepohodlnými

a nežádoucími. Po dvě staletí živá Husova památka měla být vymazána ze stránek knihy dějin. A Masaryk jako symbol demokracie a humanity měl být odstraněn a vymazán z myslí lidí v době nacistické a komunistické totality. Nestalo se tak. Hus zůstává jako důsledný Kristův svědek stále přítomnou morální a duchovní inspirací v každé době. Masaryk jako prezident našeho novodobého samostatného státu určuje a poměřuje hodnoty politického života. Představuje prezidenta, který jako politický reprezentant je současně i morální autoritou.

Toto shromáždění se koná v rámci trienania – tříleté přípravy k Husovu jubileu v roce 2015. Téma Hus a Masaryk, které bylo zvoleno právě vzhledem k trienaniu, přiblíží a vyloží teolog naší církve a univerzitní učitel prof. ThDr. Zdeněk Kučera a přední historik prof. PhDr. Petr Čornej, DrSc.

Hus a Masaryk měli vliv při zrodu Církve československé husitské v roce 1920. Formovali smýšlení členů zvláště první generace, jak teologů Karla Farského, Aloise Spisara, Františka Kováře, tak i mnohých dalších pracovníků církve a věřících (*srov. František Kovář, Jan Hus a T. G. Masaryk, Český zápas 1946, s. 44*). Věřím, že pro hlubší poznání těchto dvou osobností a jejich vzájemného vztahu se stane přínosem i toto setkání.

ThDr. Tomáš Butta, Th.D.
patriarcha Církve československé husitské

PROJEV ČLENA POSLANECKÉ SNĚMOVNY PARLAMENTU ČR

Vážené dámy, vážení pánové,

Tomáš Garrigue Masaryk by 7. března oslavil své 163. narozeniny. Sešli jsme se zde tedy vlastně na narozeninové oslavě. Na narozeninové oslavě muže, který většinu svého života prožil v Rakousku, respektive v Rakousku-Uhersku, a přesto je znám především díky svým zásluhám o Československou republiku. Před první válkou mu přátelé připravovali sborník k šedesátým narozeninám a domnívali se, že dílo tohoto významného českého akademika, politika a spisovatele bylo naplněno. V tomto věku ale největší úkol na Tomáše Masaryka teprve čekal. Úkol, který se zdál být nemožný a jako obvykle se mu pro něj dostávalo posměchu. S hrstkou věrných přesvědčoval svět, že Rakousko-Uhersko musí být rozbito a nahrazeno novými demokraciemi postavenými na národnostním principu. Uspěl a dodnes je oslavován jako otec zakladatel.

Stejně jako mají Spojené státy americké své otce zakladatele, tak má Československo tři muže, kteří se zasloužili o jeho vznik: Tomáše Garrigua Masaryka, Edvarda Beneše a Milana Rastislava Štefánika. Nemáme jejich podobizny – tak jako Američané – vytesány do skal v nadživotní velikosti. O to více se musíme snažit, aby zejména prezident Masaryk a jeho odkaz byli pevně vytesáni do našich srdcí a myslí.

Chtěl bych zde poděkovat organizátorům této akce a lidem, kteří si udržování Masarykova odkazu určili za svůj životní úkol. Vaší činnosti si vážíme. Pečujete nejen o jméno a jeho nositele, ale především jste strážci ideálů, které toto jméno nosí. Ideálů, na kterých byla naše republika postavena. Ideálů demokracie, lidské svobody a důstojnosti, pravdy a snahy o spravedlivý řád.

Masaryk ve svých rozhovorech s Karlem Čapkem rád a často zdůrazňoval, že hledisko, kterým poměřuje svá rozhodnutí, je sub speciae aeternitatis, tedy pod zorným úhlem věčnosti. Právě díky vysokým nárokům, které na sebe Masaryk kladl, si dnes připomínáme právě jeho a nikoli mocné premiéry, ministry a další politiky Rakouska-Uherska a první republiky.

Nejsou to sochy z kamene, nejsou to budovy ani jména ulic, co je nejtrvalejší. Je to idea, myšlenka, slovo, řecky logos neboli logika, jež má schopnost přetrvat staletí

a tisíciletí. Teror nacismu ani komunismu, který sužoval tuto zemi, nedokázal lidem z mysli vymýtit vzpomínku, ideu, myšlenku prosazovanou Masarykem. Stejně jako se mu posmívala rakouská propaganda během první války, tak se ho snažila vymýtit propaganda Goebbelsova a následně čtyřicet let komunisté.

Z generace na generaci se předával Masarykův odkaz ve skrytu, tajně, pod zámekem slibu mlčení. Zorný úhel věčnosti čekal v myslích lidí, dával jim sílu. Příběh profesora, který sám proti všem změnil svět a učinil ho krásnějším místem pro život, inspiroval mnohé ke statečnosti. Jakmile to bylo možné, znovu se prodrál masarykovský ideál z uzavřených koutů našich myslí na náměstí, opět dal jména ulicím, ozdobil je sochami a pamětními nápisy. Nyní stojíme na místě, které je centrem politického života naší republiky a slavíme tu narozeniny prezidenta zakladatele.

Můžeme mít pocit, že nová generace neprožívá jeho odkaz tak, jak bychom si přáli. Věřte ale, že kdyby měla opět přijít těžká doba, ožije v našich myslích a stane se oporou ve svízelných časech nesvobody. Masarykův ideál je naplňován v naší demokracii, svobodě a solidaritě. Nikoli ideálně, ale rozhodně nejlépe od dob, kdy nás náš pan prezident opustil. Díky svým přísným zásadám, posuzovaným věčnostmi, je tu stále s námi, stejně jako jeho dílo: republika.

Dámy a pánové, přeji naší zemi, aby trvalost ideálů, na kterých byla postavena, přetrvávala věky společně s Masarykovým odkazem.

Děkuji vám za pozornost.

JUDr. Michal Hašek
poslanec Parlamentu ČR
předseda Asociace krajů
hejtman Jihomoravského kraje

TOMÁŠ GARRIGUE MASARYK

– 163. VÝROČÍ NAROZENÍ

Sestry a bratři v Kristu Ježíši, dámy a pánové,

rok uběhl velice rychle a my jsme se zde shromáždili, abychom si opět připomněli život i dílo našeho prvního prezidenta. Toto setkání se koná prakticky v předvečer ustanovení nového prezidenta České republiky. Je symbolické, že se tak děje v čase připomínání výročí prezidenta Osvoboditele. Jaký bude prezident Miloš Zeman a jak na něj bude český národ za sto let vzpomínat?

Téma přednášek – Hus a Masaryk – určuje ideové směřování dnešního setkání. Mám velkou radost, že ho budou přednášet profesori Univerzity Karlovy a pokřtěni „Čechoslováci“.

Ve svých minulých vystoupeních jsem připomněl některé Masarykovy principy, které by bylo možné aplikovat i pro současnou společnost: 1. neplýtvat slovy, 2. rozhodovat se pod úhlem věčnosti, ne časnosti, 3. přes rozdíly politických stran by všem mělo jít o dobro vlasti, ne jich samých, 4. dejme si pozor na své spolupracovníky, 5. pracujme a služme s největším zaujetím, 6. obnovujme se sami, vychovávejme sami sebe, budme lepší, 7. soustředme se na výchovu mládeže ve škole i v rodině, 8. nechtějme výsledky hned, zotavení světa nenastane najednou, ale postupně, krok za krokem, 9. bez práce není spásy, poznání s sebou nese velký duchovní boj, 10. vybudujme národ samostatný, lidí bez komplexů, lidí obětavých ve vztahu k slabším, národ tolerantní k lidem vyrostlým na jiných kulturách a náboženských základech.

Dnes bych rád připomněl Masarykův postoj k tehdejší Evropě a srovnal, zda některé jeho potřeby k léčbě Evropy není možné aplikovat i dnes. Čerpám z rozho-
voru Tomáše Garrigua Masaryka pro Berliner Tagblatt uskutečněného v roce 1932.
a) Krize není jen hospodářská, nýbrž také mravní a politické povahy, nedostává se vzájemné důvěry. Cílem dnešní Evropy je zmírnění následků hospodářské krize. Kladu si otázku, je to dostatečný cíl?

b) Amatéři, hazardéři a ochotníci, povýšenectví se vrhlo na politiku a hospodářství a zčásti je dosud u vesla. Volič nesmí povýšencům a demagogům pomáhat k moci, ne vždy se intelektuálové hodí k vedení – nestačí jen kritizovat a negovat život ve státě, ale každý sám také může přiložit ruku k dílu.

c) V politice se mnoho lže.

d) Muž, který neumí vládnout parlamentárně, neosvědčí se ani jako diktátor, pracujme na duševní kvalitě národa a vychovejme demokratickou společnost.

e) Až se změní naše srdce, bude věčný mír.

Jak aktuální až prorocké jsou tyto formulace pro současnost! A jak jsme nepoučitelní a neučíme se z chyb našich předků. Jen tyto vybrané body nás usvědčují, že jsme o mnoho nepokročili, ale zaměříme se znovu na sebe, své životy, a napravujeme sebe! Poté teprve upozorňujeme na chyby lidí vedle nás! Jak biblické poselství zaznívá z Masarykova rozhovoru!

Sestry a bratři, dámy a pánové, dobrým závěrem pro nás může na konec mého pozdravu být poselství Tomáše Garrigua Masaryka, které bylo uveřejněno v Lidových novinách v roce 1933: „Nejsem prorok. Říkám vám prostě, jak věci vidím v této chvíli. Evropa najde znovu cestu, doufám! ... Bůh, který tyto věci a tyto lidi stvořil, nedovolí, aby jeho dílo zahynulo, a že to zařídí co nejlépe, to se nebojme.“

Doc. ThDr. David Tonzar, Th.D.
biskup pražský

HUS A MASARYK – ŠTĚŽEJNÍ PROBLÉM INTERPRETACE ČESKÝCH DĚJIN

Asi nejstarší vyobrazení Husovy smrti se nachází hned na počátku takzvané Martinické bible, v sousedství iniciály schematicky znázorňující stvoření světa. Marginální glosy přímo spojují skon betlémského kazatele se čtvrtým veršem 1. kapitoly knihy Genesis: „Viděl, že světlo je dobré, a oddělil světlo od tmy.“ Jana Husa tu neznámý výtvarník srozumitelně představil jako zvěstovatele a mučedníka Boží pravdy, jejímž světlem ozářil ztemnělý horizont zkaženého pozemského světa. Husův žák Mikuláš z Pelhřimova, první a poslední senior tábořské církve, dokonce zahájil svou kroniku datem Husova upálení, čímž dal najevo, že kazatelovu smrt považuje za vlom do dějin, za událost, která poskytla křesťanstvu příležitost vrátit se na Ježíšem vytyčenou úzkou, leč závaznou cestu podmiňující spasení.

Obdobně, i když nikoliv tak vyhraněně, vnímala Husův význam evropská reformace. Více než sto let po Husově smrti zjistil Martin Luther s netajeným překvapením a k velkému zadostiučinění českých kališníků, jak názorově blízko má k Husovi a husitům. Z dalších případů uvedu jediný. V Malostranském graduálu, zpěvníku z druhé poloviny 16. století, figuruje Hus jako následovník anglického reformního myslitele Johna Wyclifa a předchůdce Lutherův. Štáfeta je pozoruhodně výstižná: Wyclif křeše jiskru, Hus zapaluje oheň a Luther třímá pochodeň čisté víry.

Toto zobrazení výstižně odpovídá na často kladenou otázku, zda Hus patřil ještě středověku, či zda již překročil práh novověku. Iluminátor jej příznačně umístil na pomezí obou epoch. Ačkoliv nechyběly a nechybějí hlasy (mezi nimi též hlas Masarykův), že se husinecký rodák ocitl již v bráně nové doby, jeho názory i texty velí k opatrnosti. Jan Hus, na rozdíl od Luthera i dalších reformátorů 16. věku, nikdy nepomyslel na rozštěpení římskokatolické církve, kterou považoval za církev obecnou a jejíž jednotu uctíval jako nespornou a nepochybnitelnou hodnotu. Navzdory tomu by nebylo úplně správné vidět v betlémském kazateli středověkého katolíka par excellence.

Mnohé otázky, které si kladl, i mnohé odpovědi, jež hledal a formuloval, chápali totiž jako naléhavé i lidé v pozdějších dobách. Troufám si dokonce tvrdit, že jsou aktuální i dnes, ač pro většinu našich spoluobčanů je Hus pouhou emblematickou

figurou v galerii zmrtvělých velikanů národních dějin. Již slyším výtky, proč znovu zpřítomňovat Husa, když se jeho duchovní svět zásadně liší od mentality člověka postmoderní doby. Místo víry v spasitelnost absolutní, svaté, Boží pravdy přece současná společnost vyznává, alespoň podle mínění mainstreamových sociologů a publicistů, převážně dílčí, individuální pravdy, z nichž žádná nemá závazný charakter. Osobně však nesdílím postmoderní vidění, neboť ve svém důsledku ústí v relativismus a vede ke ztrátě hodnotové orientace, bez níž se člověk neobejde, neboť základní, obecně lidské situace se, bez ohledu na civilizační posuny a dějinné zvraty, nemění. To je zároveň důvod, proč se domnívám, že Hus k nám nadále promlouvá, vzdor hradbě šesti uplynulých století.

I současný člověk, ať chce nebo nechce, se potýká s obdobnými problémy, které až mučivě znepokojovaly Mistra Jana. Mám na mysli především vztah k autoritě, k moci, k právnímu systému, jenž s ní je těsně svázán, i k samotnému chápání práva a spravedlnosti. V těchto prostorách pokládám za nutné zdůraznit, že betlémský kazatel bytostně prožíval rozpor, který zde pociťuje nejeden poslanec. Problém, zda zachovat věrnost instituci, vyžadující od svých členů poslušnost, i když v jejím čele nestojí zrovna lidé vzorných mravů, však vnímal Hus osudověji než současní politikové. Ti do svých partají vstoupili dobrovolně, mohou je kdykoliv opustit a přejít ke konkurenci, aniž by jim (alespoň zatím) šlo o život. Hus takovou šanci postrádal. Příslušníkem institucionální církve se člověk stával v okamžiku křtu a nemohl z ní uniknout ani u vědomí, že církev spravuje zhýralý a zkorumpovaný papež, ne-li papežové dva až tři, navzájem se proklínající, hanobící a podřývající oslabenou autoritu svého důstojenství.

Proto Hus ve Wyclifových stopách postavil proti nedokonalé institucionální církvi, řízené nedokonalými jedinci, ideální, neviditelnou církev Kristovu, sdružující všechny věřící předurčené ke spasení. Ideál, o jehož skutečné existenci byl přesvědčen, konfrontoval Hus s neutěšenou realitou. Jeho postoj měl logické konsekvence. Je-li institucionální církev nedokonalá, poněvadž nežije v pravdě, tj. neřídí se důsledně Božím zákonem jako nejvyšší normou křesťanského života, logicky vzniká otázka, zda jsou skutečně platné svátostné úkony každého, byť špatného kněze a zda mají relevanci právního porřízení, jež církevní úřady vydávají z iniciativy mravně nedostatečných lidí či s pochybným, ne-li dokonce zločinným záměrem. Husovi šlo v první řadě o církev, o klíčový problém, zda nedokonalá institucionální církev či špatný kněz mohou účinně vést věřící po cestě spasení.

Své pojetí však vzápětí rozšířil na jakoukoliv (tedy i světskou) vrchnost, tj. na každého, kdo disponuje mocí exekutivní, zákonodárnou i soudní. Hus nebyl revolucionář, natož anarchista, a věděl, že stanovené normy je nutné respektovat, neboť v opačném případě by se společnost zhroutila. Přesto ze svých úvah, inspirovaných Wyclifem, vyvodil nekompromisní závěr: Pokud kněz či jakákoliv vrchnost žijí v smrtelném hříchu, tj. v rozporu s Božím zákonem, nezastávají své úřady zaslouženě a jejich úkony postrádají mravní opodstatnění.

To je ovšem situace, kterou zakoušíme dnes a denně. Tolik diskutovaná amnestie, skutečněná rozhodnutím prezidenta republiky, byla nepochybně vyhlášena v souladu s ústavou, přesto značná část společnosti cítí, že je v řadě ohledů nemravná. Podobně mohu uvést případ odsouzeného olomouckého řidiče Smetany, který se ve vězení ocitl za způsobenou hmotnou škodu. Skutečným důvodem potrestání však skoro s jistotou byla pomsta a zároveň snaha zastrašit jeho eventuální následovníky.

Husovo pojetí práva úzce souviselo s jeho pojetím pravdy. Ostatně obě slova mají ve slovanských jazycích společný základ. Právo podle Husova mínění vždy musí být v souladu s pravdou, rozumí se s pravdou nejvyšší, pravdou Kristova zákona, nadřazeného církevnímu i světskému právu, které s ním musí být v souladu, neboť „lidský zákon nemůže přece pozměnit, co božská moudrost přikázala“. Světské i církevní zákony je proto třeba harmonizovat se zákonem Kristovým a špatného úředníka či kněze napravit nebo nahradit lidmi respektujícími slovo Boží. Pouze v tomto kontextu a v tomto smyslu lze správně vyložit Husovu devízu, kterou čteme v apokryfní třetí knize Ezdrášově a v jejímž duchu se odvíjel husitský zápas: Veritas omnia vincit! Pravda přemáhá vše! Pravda vítězí! Rozumí se pravda Boží, pravda Kristova zákona.

Zní to zcela středověce, leč interpretační možnosti jsou podstatně širší. Husovo pojetí pravdy má vypjatě mravní rozměr. Pravdu lze chápat jako výzvu, jako kategorický imperativ, jako maximum, o jejíž dosažení má člověk a celé lidstvo ve svém nejvlastnějším zájmu usilovat. V této intenční kontinuitě (sousedím si s výpůjčkou od přítele Otakara Fundy) rozvinul Husovo pojetí Tomáš Garrigue Masaryk, s jehož souhlasem se devíza Pravda vítězí ocitla na prezidentské standartě. Známa rozšiřující parafráze Václava Havla o pravdě a lásce vítězí nad lží a nenávistí by z pohledu Husa a husitů byla nadbytečná. V Boží pravdě je totiž obsažena i láska, včetně lásky k bližnímu, jako jeden ze stě-

žejních principů Ježíšovy univerzalisticky koncipované výzvy. Nadbytečná je Havlova formulace též sub speciae Masarykova pojetí humanity jako ideálu čistého lidství, respektive „všeobecného bratrství“, v *České otázce* obrazně vyjádřeného slovy o světle a lásce.

Husův význam pro českou i světovou reformaci a dějinný přesah jeho úsilí dokládají, že osobnost betlémského kazatele není možné v historii pominout. Husův zjev, čníci jako monument na rozhraní středověku a novověku, potvrzuje kontinuitu evropského směřování. Jedna Husova tvář odkazuje k hluboké středověké religiozitě, z níž vyrůstá, druhá hledí k novým, teprve se rodícím obzorům. I proto evropská, potažmo světová reformace považuje Husa za svého přímého předchůdce, byť český myslitel nezastával zdaleka tak radikální názory jako Martin Luther.

Katolická církev, ač se Hus vždy cítil jejím pravověrným údem, byla a je v podstatně složitější situaci. Husa odsoudil a poslal na smrt tehdejší nejvyšší orgán katolické církve, obecný koncil. Učinil tak v rámci víceméně korektně vedeného procesu, ale své rozhodnutí vyslovil nerad, vlastně proti své vůli. V dané situaci nebylo politicky žádoucí, aby reformně orientovaný koncil, rovněž usilující o nápravu církve, vynesl krutý ortel nad reformně smýšlejícím knězem. Husovo pojetí církve, spravedlnosti a práva však vylučovalo kompromis. Koncil si uvědomoval to, co Hus sám možná plně nechápal. Výklad Božího zákona jako závazného kritéria sloužícího k posouzení veškeré lidské činnosti nemůže být záležitostí jedince, subjektivně přesvědčeného o své pravdě, vyvolenosti a spasitelském poslání. Logickým důsledkem by pak byl rozpad základních struktur, na nichž společnost spočívá. Koncil nepreferoval individuální či skupinové reformní iniciativy, nýbrž volil protoparlamentární cestu. Dával u vědomí nezbytnosti církevní reformy přednost konsenzu delegovaných zástupců všech významných duchovních institucí křesťanské Evropy.

I když koncil se svými snahami uspěl toliko částečně a dočasně, jeho rozsudek nad Husem zůstal pro katolickou církev na dlouhá staletí závazný. Její zcela odmítavý vztah k Husovi částečně rozrušil až nástup osvícenství, prosazujícího zásady názorové tolerance a odsuzujícího náboženský fanatismus. V poslední čtvrtině 18. století se někteří katoličtí intelektuálové pokusili o jistou Husovu rehabilitaci, promítající do jeho kauzy poněkud ahistoricky problémy vlastní doby a nahlízející betlémského kazatele jako mučedníka svědomí. Nepřesně tak pochopili Husova slova před koncilem, že jeho svědkem v probíhajícím procesu je,

v souladu s teorií o zpovědi a pokání, vlastní svědomí. To byl počátek dlouhého i nejednoznačného vyrovnávání se katolické církve s Husovou osobností. Husa už nadále nebylo možné v rámci seriózních výkladů jednoduše označit jako heretika. Jeho nepominutelný dějinný zjev vyžadoval vysvětlení tím naléhavější, že se betlémský kazatel stal v šedesátých letech 19. věku symbolem emancipující se české národní společnosti, která v něm, rovněž nehistoricky, spatřovala bojovníka za demokracii, za občanskou a jazykovou rovnost, proti politické moci aristokracie a katolické církve, prostě za společenský pokrok. To je ostatně i jeden z důvodů, proč katolická církev v českých zemích zaujímal vůči Husovi negativní (či přinejmenším rozporuplný) postoj.

Nemá smysl sledovat zde všechny peripetie vztahu katolické církve k Janu Husovi. Učiním jen dvě zastavení. První v případě II. vatikánského koncilu, jenž v letech 1962–1965 znamenal mezník v dějinách katolicismu, fakticky uznal opodstatněnost některých reformních husitských kroků a naznačil hypotetickou možnost Husovy rehabilitace. Druhé zastavení si nepochybně zaslouží papež Jan Pavel II. a jeho řeč pronesená v pokročilém adventu roku 1999. V ní vyslovil hlubokou lítost nad krutou smrtí, na kterou byl Jan Hus vydán, i nad následnou ranou přivodivší rozdělení českého lidu „v myslích a srdcích“. Papežův projev byl nedílnou součástí snahy katolické církve přehodnotit po dramatickém zvratu let 1989–1990 vlastní dějiny, udržet si reputaci a ukázat světu přívětivější tvář. S tvrzením, že nárok na přisvojení si Husa nemá žádná křesťanská církev, neboť jeho postava stojí nejen na pomezí středověku a novověku, ale i mezi národy a konfesemi, lze jistě souhlasit. Vyrovnávání se s Husem tím však pro katolickou církev (a vlastně i další křesťanské církve) neskončilo a hned tak neskončí. Dějiny nás kupodivu vždy dostihnou. Čerstvě schválené církevní restituce jsou v očividném rozporu s Husovým a husitským požadavkem, aby církev žila podle apoštolského vzoru prostě a v chudobě, odkázána pouze na dobrodiní věřících, o jejichž duše je povinna pečovat.

I když se to na první pohled nezdá, s Janem Husem se nesnadno potýkali též komunisté. Příčina tkvěla v jejich programovém ateismu, který znesnadňoval plné ocenění univerzitního učitele a kněze, v očích ortodoxních komunistů „profesora“ a „flandáka“. Hus však byl již natolik zakotven v historickém vědomí většiny české společnosti jako veliká, ba přímo pokroková osobnost, že své rozpaky překonali a husineckého rodáka vytvarovali do podoby sociálního revolucionáře či alespoň

sociálního reformátora. Tento zjednodušený obraz ladil s redukcionistickým pojetím dějin, vyplněných permanentními sociálními zápasy. Hus jistě projevoval smysl pro sociální problémy, lék na ně však nehledal v destrukci stávajícího řádu, nýbrž v důsledném respektování Božího zákona. To byla podle něj podmínka harmonizace vzájemných vztahů mezi duchovenstvem, šlechtou a dělným lidem, zahrnujícím jak poddané rolníky, tak městské obyvatelstvo.

Letmá a nutně schematická sonda snad ukázala, že Husa lze rozdílně vykládat a zároveň aktualizovat, není možné jej však při interpretaci české historie obejít. Stejně tak není možné pominout dva muže, kteří v Husovi viděli úhelný kámen českých i evropských dějin a jejichž myšlenky i politická praxe tolik vadily neoabsolutistickým a totalitním režimům. František Palacký a Tomáš Garrigue Masaryk pojali Jana Husa jako stěžejní osobnost své filozoficko-dějinné koncepce nikoliv náhodou. Oba moravské rodáky, hlásící se k nekatolické křesťanské tradici, spojovala s Husem, jak jsem již zmínil, intenční kontinuita, tj. důraz na etický rozměr bytí, život v pravdě, která je duchovní mocí nad člověkem a veškerým jeho konáním. Tato intenční kontinuita má společné filozofické východisko, jímž je platonismus. Husovo, Palackého i Masarykovo lpění na ideálu, nedosažitelné normě i výzvě, k níž se lidstvo vztahuje, prozrazuje platónský vklad, tvořící zároveň spojnici mezi epochami. Mezi Husem, Palackým a Masarykem tak opravdu existuje ideová souvislost, i když betlémský kazatel rozhodně nehájil myšlenky svobody svědomí, pokroku, racionálního poznání a občanské rovnosti, které si ve svůj štít vetklo osvícenství a jež později s odlišným akcentem rozvíjely liberální a socialistické směry.

Ocitáme se tak rázem u příčiny letitého sporu mezi historiky a filozofy o smysl českých dějin. Zatímco moderní historická věda ze svého pohledu oprávněně odmítla Masarykovu tezi o návaznosti českého obrození, reprezentovaného především Palackým, na Jana Husa, (silně idealizované) táborství a jednotu bratrskou jako nepodložený konstrukt, filozofové zastávají jiný názor. U Husa, Palackého i Masaryka vyzdvihují „širší mravní angažovanost“, obsahující „nutný transcendentální přesah“, který v dnešní utilitární době tolik chybí. V tomto směru jim i z pozice historika musím dát za pravdu. Tomáš Garrigue Masaryk vyložil v devadesátých letech předminulého století Husa a jeho odkaz z pokrokářského, zároveň však též z antiliberálního hlediska, odmítaje důrazně názorovou nevyhraněnost i sklon ke kompromisu, příznačný pro tehdejší (a vlastně i dnešní) liberalismus. Masarykova kritika kompaktát, dohod

husitů s basilejským koncilem, v nichž viděl nedůstojný kompromis, i Rokycanovy „zlaté střední cesty“ se ve skutečnosti obracela proti všem, kdo hodlají životem jen proplouvat a postrádají pevné mravní zásady. S takovými lidmi nelze dosáhnout naplnění jakéhokoli programu, natož české politické svébytnosti. Kompromis je polovičatost a zlo, čteme v Masarykově *České otázce* i ve statích o Husovi. Pravda je vždy celá a nekompromisní: „Jen se podívejte /.../ na Žižku, /.../ Chelčického, Husa /.../, všude určitost a odhodlanost do krajnosti.“ Pouze s touto výbavou, dnes bychom řekli aktivním, angažovaným a důsledným občanstvím, ukotveným v pevném duchovním podloží, dospěje česká společnost k vytyčenému cíli, v daném případě k politické svébytnosti.

Jakkoliv s Masarykem v obecné rovině souhlasím, nedokážu smlčet výhrady proti jeho historické argumentaci, namnoze účelové a postrádající oporu v pramenech. Kompaktáta rozhodně nebyla nedůstojným kompromisem a Rokycana nikdy ani o píd' neustoupil papežské kurii. Pravda, nevolil úzkou cestu Jednoty bratrské, ač s ní sympatizoval, leč kůži na trh nesl celý život. Zákonnitě se zde proto musím ptát, proč Masaryk, jehož nechut' k faktografickému a deskriptivnímu dějepisectví byla známa, riskoval omyly a zdůvodňoval svůj v podstatě politický program historicky, nikoliv výhradně filozoficky a sociologicky, respektive antropologicky. Moje odpověď je stručná. Učinil tak proto, že historismus v posledních desetiletích 19. věku prostupoval téměř veškerou duchovní kulturu, tudíž i politickou argumentaci, a lidé tomuto kódu přivykli. Zejména v českém prostředí byla obnova historických práv Českého království frekventovaným pojmem a stěžejním požadavkem řady politických stran. I Masaryk respektoval ideovou strukturu doby, Zeitgeist, vědom si, že historické důvody propůjčují jeho programu pádnost a stabilitu.

S tímto vědomím vyhlásil 6. července 1915, v den pětistého výročí Husovy smrti, v „Kalvínově městě“ Ženevě, odboj proti habsburské monarchii. „Hus, Žižka, Chelčický, Komenský jsou pro nás živým programem. Naše reformace, jako reformace žádná, nebyla a není dokončena. Nepřestala působit; pokračuje ve svém vývoji; žádá neustálého obnovování, touhy po lepším, zdokonalování, pokroku.“ Vznik samostatného československého státu byl tedy, dle Masarykova přesvědčení, organickým dovršením návaznosti na nadčasové ideály české reformace, na její požadavek života v pravdě. Masaryk sám tak zaujal čestné místo dovršitele snah svých dějinných vzorů, jejichž ideově genetickou řadu sestavil bez ohledu na fakt,

že Chelčický s Žižkou takřka v ničem nesouhlasil. Ale, opakuji znovu, Masarykovi nešlo o historickou pravdu, nýbrž o intenci, ideu, výzvu a vzor.

Po zrodu Československa se Masarykův historický význam nedal ani marginalizovat, ani popřít, ač se o to některé politické režimy pokoušely. Jako zakladatel moderního a na demokratických principech spočívajícího státu zaujímá v českých dějinách trvale přední pozici.

Tato slova zde pronáším jako vědomou polemiku s některými postmoderními mysliteli, kteří tvrdí, že dějiny neexistují, že jsou pouhým konstruktem či fikcí, respektive množstvím paralelních mytických nebo bezmála pohádkových příběhů, postrádajících relevantní vypovídací hodnotu ve vztahu k navždy zmizelé a vlastně nepoznatelné minulosti. Nehodlám se tady pouštět do metavědeckých debat. Dějiny prostě existují a nelze jim, jak názorně ukázala nedávná prezidentská volební kampaň, uniknout. Ano, jsou možné různé a protichůdné interpretace dějin, avšak dějiny nelze zrušit. Naše nynější situace je totiž jejich momentálním výsledkem. Stejně jako si každý člověk nese v sobě vlastní životní zkušenost, jejíž prizmatem vnímá a hodnotí svět kolem sebe, sdílí obdobnou zkušenost společnosti žijící v určitém prostoru a spjaté i formované historickými zkušenostmi. I když pociťujeme a vykládáme české dějiny rozdílně, vždy se vztahujeme k základním milníkům a výrazným osobnostem, které pokládáme za nepominutelné a zásadní, protože podstatně ovlivnily osud česko-moravského prostoru, lidí v něm žijících i, ať už přímo nebo nepřímě, naši současnost. Hus a Tomáš Garrigue Masaryk k takovým velkým a názorově vyhraněným postavám náleží. Jinak by oba nevyvolávali spory a polemiky.

Ptám-li se, jak se k oběma mužům vztahujeme dnes, neubráním se rozpakům. Blíží se veliké Husovo výročí, šest set let od jeho upálení, a státní i veřejnoprávní instituce projevují o důstojné připomenutí osobnosti vpravdě evropské důležitosti zatím jen pramalý zájem. Masaryk se nám z veřejného prostoru vytrácí snad ještě rychleji. To vše je jistě důsledek dominujících technokratických i pragmatických přístupů, přezíravých vůči duchovním hodnotám (natož vůči etickému rozměru lidského bytí), oslabení historického vědomí a obav z dějin, které budí názorové kontroverze a jež by proto strážci politické korektnosti i apoštolové globalizace nejraději škrtili. Snahy o likvidaci školního dějepisu jako příliš faktografického učebního předmětu vycházejí těmito tendencím v ústřety. Nedivme se proto, že nynější mládež Hus, Komenský a Masaryk víceméně splývají, neboť působili

kdysi dávno, a že ji neoslovují ani události let 1918, 1938, 1945 či 1968. Jenže ztráta historické paměti má celospolečensky fatální důsledky. V digitálním věku činí lidi snadno manipulovatelnými, což názorně dokládají mediální i volební kampaně. Ještě před dvaceti lety by bylo sotva reálné, aby mohli pomýšlet na volební úspěch uchazeči kandidující s logem v zlatočerných barvách, evokujících habsburské císařství, nebo aby mediální mainstream oživoval duchovní i politickou atmosféru takzvané druhé republiky. Na závěr se proto vrátím k Masarykovi. Máme-li v budoucnosti obstát, nesmíme zapomínat na platnost slov, že se státy udržují při životě idejemi, z nichž vznikly.

Prof. PhDr. Petr Čornej, DrSc.
Pedagogická fakulta UK

HUŠ V MYŠLENÍ A ŽIVOTĚ TOMÁŠE GARRIGUA MASARYKA

PIETAS

Pane předsedající, dámy a pánové,

naše tradiční shromáždění, konané v blízkosti data narození Tomáše Garrigua Masaryka 7. března v budově parlamentu, symbolizujícího českou státnost, je aktem piety. Pietas v původním latinském významu znamená „svědomité plnění mravních povinností“. V současné řeči se jí rozumí cit, oddanost, loajálnost, vlastenectví a láska. To jsou vztahy, z nichž vyrostla a na nichž dodnes spočívá naše křesťanská civilizace. Bez uvědomělého pěstování ctnosti občanství a zápolení o ni se naše civilizace může rozložit nebo upadnout. Americký filozof Samuel P. Huntington vidí přítomnou kulturu a politiku jako střet civilizací. Jeho diskusní partner Francis Fukuyama je charakterizuje výrazy „velký rozvrat a návrat k lidské přirozenosti“. Uvedené charakteristiky platí v celosvětovém globálu. Označují ovšem i koordináty naší společnosti a našeho českého státu. Návrat k přirozeným vztahům, v němž Fukuyama vyhlíží dobrou budoucnost, záleží mimo jiné ve zživotnění občanských vztahů, k nimž podstatně náleží pietas zahrnující dodržování zákonů, respekt k osobnosti a její svobodě, loajálnost ve výkonu práce a funkce, vlastenectví vůči národu a státu, oddanost vyššímu mravnímu řádu. Naše pietní shromáždění se aktuálně vztahuje k osobě našeho prvního prezidenta Tomáše Garrigua Masaryka. Lex Masaryk (zákon ze dne 26. února 1930 o zásluhách T. G. Masaryka č. 22/1930 Sb.) deklaruje, že se zasloužil o stát; jeho zásluhy spočívají v tom, že z válečného chaosu zrodila se Republika československá a instituce demokratického státu. Masaryk byl a zůstává klasickým reprezentantem demokratické instituce prezidenta republiky. Prezidentství patří k moderní identitě našeho státu a symbolizuje ji. Znevažování – nemíním tím kritický postoj – nýbrž, pravím, dehonestace této instituce a jejího nositele je popíráním naší moderní národní identity. Vůči tomu pokládám za nutné na tomto místě a v této chvíli říci skromné občanské, ale rozhodné NE!

S HUSEM NÁS SPOJUJE DUCH

Tomáš Garrigue Masaryk byl vir politicus – muž společenského dění. Sám o tom píše (*T. G. Masaryk, Světová revoluce. Za války a ve válce 1914–1918, Praha 1925, s. 390*): „Profesorem jsem nikdy být nechtěl; mívál jsem v plánu stát se diplomatem a politikem. Byl jsem nešťasten, když jsem se ve Vídni nemohl dostat na orientální akademii a k diplomatické kariéře; a nakonec – přeci jen politikem a diplomatem jsem!“

Od patnácti let žije se jako domácí učitel v rodině policejního ředitele v Brně Antona Le Monniera, s nímž odchází roku 1869 do Vídně. Později působí v rodině generálního rady Anglo-rakouské banky Rudolfa Schlesingera. V těchto rodinách se v letech, kdy zrála jeho osobnost, setkává s reálným politickým životem v metropoli evropské moci.

Na vídeňské univerzitě v osobním styku s filozofem Franzem Brentanem poznává, co obnáší být veřejně známou, polarizující osobností. Pod vlivem jeho přednášek studuje „svatou filozofickou trojici“, Sokrata, Platona, Aristotela – každý z nich je osobitým symbolem filozofie a politického života. Masaryk dorostl v osobnost dialektické jednoty myšlení a jednání. Jeho literární tvorba finálně reflektovala jeho činnosti a jeho působení motivovalo jeho uvažování. Byl vir politicus, jak se tomu rozumí v antické tradici.

Životopisci tvrdí, že duchové příbuzného zaměření se vyhledávají. Masaryka Hus přitahoval v souvislostech společenských, politických, filozofických i náboženských. Zabýval se jeho osobností a dílem v různých svých životních obdobích. V Masarykově filozofickém a politickém testamentu, Světové revoluci, patří Jan Hus k nejcitovanějším historickým postavám. Masaryk se postupem věku stále hlouběji zabýval etickým a filozofickým základem politiky. Masarykovými politickými ideami se zabývala řada studií. Trvalý zájem o ně ilustruje jeden titul starší (*Miloslav Trapl, Masarykův program, Brno 1948*) a jeden novější (*Zdeněk Šolle, Století české politiky. Od Palackého k Masarykovi, Praha 1998*).

Nemíním však předložit studii genetickou nebo komparativní Masarykových politických idejí. Chci vaši pozornost obrátit na jedno zásadní Masarykovo vystoupení – jakožto pars pro toto – a to dne 6. července 1915 v Reformačním sále v Ženevě. To má dva důvody. Dostaneme se do středu tématu „Hus v Masarykově životě a myšlení“ a zároveň k uzlovému bodu Masarykova životního díla a jeho

osobní velikosti. Ženevský projev upoutal pozornost evropského tisku: vídeňská Neue Freie Presse ho označila za vyhlášení války Rakousku. Masaryk již před válkou viděl reálnou souvislost mezi náboženským vyznáním a politickými cíli: „... kdo je nábožensky svobodný, ten nalezne správnou cestu politickou.“ (*Mistr Jan Hus a česká reformace, projev na Kozím Hrádku 17. července 1910, s. 27.*) A dialekticky k tomu (*tamtéž, s. 29*): „Naše úsilí politické je pokračováním reformace.“ Vztah mezi Husem, českou reformací a současnými politickými požadavky neviděl Tomáš Garrigue Masaryk jako návaznost dějinnou či výlučně historicko-právní, nýbrž etickou a duchovní (*tamtéž, s. 1*): „Co nás spojuje s Husem? Hmotně nic. O Ducha se máme starat, ducha jen duch může spojit.“ Duchovní vztahností je analogie mravního úsilí reformace a zápasu o samostatnost a svobodu za války. „Česká reformace byla mravní par excellence. Proto se postavila proti církvi a skrze ni proti státu... Vedla k politické revoluci. Každé důsledné a čestné mravní úsilí vede logicky k reformě, ano i k politické a sociální revoluci.“ Cituji z řeči, kterou Tomáš Garrigue Masaryk pronesl 6. července 1915 v Reformačním sále v Ženevě. Touto řečí Masaryk také subjektivně politickou revoluci zahájil. Bezmála dvacet citací jména Hus ve spise *Světová revoluce*, v němž prezident Osvoboditel vzpomíná a uvažuje nad zápasem o svobodu v létech 1914–1918, potvrzuje orientaci na Husa v rozhodující fázi Masarykova života a díla.

Druhý důvod je osobní. K pietas, o níž jsem se zmínil úvodem, náleží i commemoratio – vzpomínání. Mohu se s vámi podělit o vzpomínání svého otce Jaroslava Kučery, člena České besedy a Sokola v Ženevě a předsedy pořadatelského sboru – jak se tehdy říkalo – památné akce, desátníka 21. pluku čs. legií ve Francii. Vzpomínání připomene detaily, jež jsem dal k dispozici ke zveřejnění v publikaci České besedy ve Švýcarsku k jejímu stému výročí v roce 2000 (ed. Stanislav Brouček).

HUS – SYMBOL NÁBOŽENSKÉ A NÁRODNÍ SVOBODY, ŘEČ V ŽENEVĚ 6. ČERVENCE 1915

Ve spisu *Světová revoluce* (*dále SR, s. 61*) Tomáš Garrigue Masaryk připisuje kruciální význam ve výchozí fázi odbojové činnosti svému pobytu ve Švýcarsku roku 1915. Argumentuje geografickou polohou mezi válčícími zeměmi, dostupností informací od všech bojujících stran, početnou českou kolonií a přítomností

výkonných spolupracovníků, jmenovitě Dr. Sychravy a studenta Lavičky. Švýcarsko navzdory – či vzhledem – ke své neutralitě bylo za obou světových válek místem působení výzvědných služeb, utajeného setkávání politiků a diplomatů a – pašeráků.

Při respektování neutrality a dodržování diskrétnosti byly švýcarské úřady ochotny tolerovat politickou činnost různých národních kolonií a nezasahovat do ní. V této souvislosti je možné připomenout pobývání Nikolaje Lenina v ruské kolonii v Curychu. Byl růstem malý, ryšavý a denně sedával v knihovně, v exilové společnosti ho pokládali za podivína, vybavoval si vzpomínku můj otec. Kolonii kralovali exiloví ruští šlechtici. Ti pod pseudonymy za mlčenlivého dohledu švýcarských úřadů i ruské ochranky vesele jezdili do Ruska a zpět do exilového přepychu.

Česká kolonie byla početná a slušně hospodářsky zajištěná jak v Curychu, kde byl silný vliv německý, tak i v Ženevě, kde se uplatňoval vliv francouzský. Jako politicky významné zmiňuje Masaryk ustavení Ústředního svazu českých spolků dne 3. ledna 1915 v Bernu. Mám v držení originál *Manifestu Čechů švýcarských* z ledna 1915. Švýcarští Češi souhlasem připojují se k akci české kolonie v Rusku, Francii a milionové kolonii v Severní Americe k obnovení samostatnosti Zemí českých a Slovenska. Stěžují si na rakouské represe vůči českému národu: „Náš národ nezradil slavné, demokratické svobodomyšlné tradice svých dějin, zůstává celým srdcem věren vznešenému ideálu práva, pravdy a Svobody všech lidí a národů, pro něž jeho předkové prolévají krev a pro něž před 500. léty na hranici kostnické zemřel nejslavnější z jeho předků Mistr Jan Hus.“ Závěr manifestu odvoláním se na historické právo vyslovuje naději na samostatnost, odňatou neústavními akty dynastie, povoláné dne 23. října 1526 svobodnou volbou na český trůn. Zápas o svobodu je vedle odvolání se na historické právo argumentován zřetelně eticky: „Protestujeme proti všem těm, kteří stavíce moc nad právo, vyvolali tuto děsnou válku.“ Slavnostní tón řeči a obecná argumentace zapadá do kontextu respektování švýcarské neutrality i nerozhodné situace na frontě.

Švýcarský zbrojní průmysl pracoval na plné obrátky – můj otec byl v závodě na výrobu šrapnelů kontrolorem. Obdobně běžely dodávky konzervovaných potravin do zajateckých táborů na obou válčících stranách. Můj tatínek na své náklady zasílal prostřednictvím Mezinárodního červeného kříže potravinové balíčky svému bratru Antonínovi, který byl v ruském zajetí a později jako legionář prožil sibiřskou anabázi. Masaryk bedlivě sledoval situaci na frontě; osobně ho trápilo utr-

pení vojáků na frontě, mezi něž patřili i jeho synové. Jak přiznává (*SR*, s. 79), byl v nebezpečí především ze strany rakouských agentů. Proto Česká beseda organizovala hlídky ve dne v noci u hotelu Richmond, kde byl Tomáš Garrigue Masaryk ubytován. Namísto zbraně měli dobrovolníci pod kabátem naostřené pilníky. Můj otec náležel ke skupině, která jako první nasazovala své tělo k ochraně hlavy rodícího se odboje. Nevidím jen jako náhodu, že otec stál jako jedna z posledních legionářských hlídek u Masarykovy rakve; pietně přechováváme zlatý věnec k Masarykovu katafalku od řeckého krále, který otec obdržel od velitele stráže.

Mezi politicky významné dění druhého roku války 1915 patřila v Čechách slavnost k pětistému výročí upálení Mistra Jana Husa a odhalení Husova pomníku v Praze. Pietní akt byl rakouskými úřady tlumen. Tím více byla na místě zahraniční akce, jež vyjádřila vůli utlačovaného národa. Paralelnost obou akcí symbolicky zdůraznila jednotu národní vůle doma i v exilu.

K Husovu výročí Masaryk vystoupil v Curychu 4. června 1915. V tomto politicky riskantním prostředí pronesl projev, jehož věcnou zlatou nití byla historicko-právní důvodnost úsilí o obnovení české samostatnosti. Manifestační akce byla symbolicky umístěna do Kalvínovy Ženevy. Místo umožnilo konat manifestaci ve francouzštině a pozvat jako hosty profesory Luciena Gautiera (Ženeva) a z válčící Francie Ernesta Denise (Paříž). Pietní shromáždění svolávala krásná pozvánka s Husovým reliéfem, jeho duchovní charakter zdůraznil Reformální sál jako místo konání i vhodné sestavení programu. Po historické přednášce Ernesta Denise pronesl Tomáš Garrigue Masaryk exhortativní projev. Nakonec zpíval ruský sbor, dirigovaný panem Kybalčíčem, chorál Kdož jste Boží bojovníci. Dovolte, abych s radostí dodal, že předsedou pořadatelského sboru – jak se tehdy nazýval dnešní servisní štáb – byl můj tatínek.

Podle svědectví byl Masaryk plný slavnostního vnitřního napětí. Pronesl ve francouzštině projev, koncept o třech strojopisných stránkách, jež jsou dochovány v Archivu T. G. Masaryka pod značkou *AÚT. G. Masaryk, f. T. G. Masaryk, sign. V.VI. sl.8, k.277*. Vidím v projevu exhortu v trvání do deseti minut. Jiří Kovtun (*Masarykův triumf, Praha 1991*) jej kvalifikuje jako náboženskou úvahu. Za zásadní politické vystoupení pokládá Prohlášení Českého komitétu zahraničního v Paříži 14. listopadu 1915. Pokusím se obě historické události jemně diferencovat. Intencionálně šlo o dvě rozdílné akce – tomu nasvědčuje místo (neutrální Ženeva a válčící Paříž) i čas (výročí upálení etického a náboženského mučedníka

a datum). Datum ženevského prohlášení Masaryk stanovil tak, aby symbolizovalo solidaritu a podporu spojencům, „když situace na bojištích byla chmurná a rozhodnutí Bulharska proti spojencům ji ještě ztížilo“ (*SR*, s. 110). Masarykovo vystoupení v den 500. výročí upálení Mistra Jana Husa v ženevském Reformačním sále mělo zásadní propagační význam svým symbolickým charakterem. Program byl uveden známými osobnostmi, jež oslovily kulturní veřejnost, které česká otázka byla vzdálená. Masarykovo vystoupení exhortativní citově působivou formou ve francouzském jazyku představovalo univerzální argumentaci svým jednoznačným etickým obsahem. A o to v akci šlo – sjednat pro českou akci obecnou etickou a náboženskou argumentaci, nejvýše opřenou o historické právo. Z řeči vysvítá, co Hus pro Tomáše Garrigua Masaryka znamenal a jak se orientoval jeho zápasem o svobodu svědomí a nejvyšší autoritu. Zpěv ruského sboru dovršil liturgickým prvkem působivost a kulturní, pietní, skoro náboženský charakter shromáždění. Již v Ženevě bylo Masarykovi jasné, že po propagační akci bude následovat ve vhodné situaci politické prohlášení a poté vojenský zákrok. Otec vzpomínal, že na dotaz členů České besedy, co mají činit, v soukromí Masaryk řekl: „Organizujte armádu!“

Pokusím se obsah a význam Masarykovy exhorty stručně vyložit. Masaryk začíná klasickým *captatio benevolentiae* – získáním posluchačů pro řečnickou věc. (Cituji překlad z knihy *Jan Hus, rozšířené 4. vydání, Bursík a Kohout v Praze 1923*, lehce korigovaný dle strojopisného originálu.)

„Jsem šťastný, že mohu hovořit o Janu Husovi,
o to více, že hovořím poprvé k francouzským posluchačům;
v městě Kalvínově bude reformátor pochopen s láskou.“

Pak Tomáš Garrigue Masaryk navazuje na slovo Ernesta Denise i na reformační identitu Ženevanů, aby zjednal porozumění posluchačů pro smysl naší národní existence:

„Reformace česká dala smysl našemu národnímu životu.“

Masaryk stupňuje své naléhání postavením existenciálních alternativ; zpřítomněním volby v probíhající válce vtahuje své posluchače do rozhodování, v němž se mají s řečníkem ztotožnit a postavit vůči rakouské alternativě, evropské reakci:

„Bylo řečeno, že dějiny jsou soudcem; jsou především naléhavým učitelem.
Vybějí nás rozhodnout se mezi dvěma stranami v přítomnosti.

Každý Čech musí se rozhodnout buď pro reformaci, nebo pro protireformaci, pro myšlenku českou, nebo Rakouska, nástroje evropské reakce.“

„Česká reformace byla mravní par excellence, proto se postavila proti církvi a skrze ni proti státu. Vedla k politické revoluci.

Každé důsledné a čestné mravní úsilí vede logicky k reformě, ano i k politické a sociální revoluci.“

V pozadí slov Tomáše Garrigua Masaryka je nepochybně narážka na osudy hugenotů, předků jeho ženy Charlotty, kteří byli nuceni se rozprchnout po Evropě, i touha zakladatelů Nového světa, kteří pluli do Ameriky, aby na racionálním náboženství založili svůj nový svět.

Poté Masaryk aktualizuje válečné dilema:

„Svou reformaci položil si celý národ otázku autority, jak jí rozumíme dnes. A právě o tutéž otázku jde nám v našich dnech – o otázku, která nestrpí odkladu a která žádá stůj co stůj rozřešení. Je to otázka použití síly a zbraně: a na druhé straně neodporovat zlému: To jsou nebezpečné krajnosti! Nejčistší idea humanity nezakazuje obrany. Odsuzujeme násilí, nechceme ho užívat a nebudeme ho užívat první. Ale proti násilí budeme se bránit i železem.“

Formulace mají sice charakter obecného prohlášení, avšak vyplývá z něj vyhlášení boje proti konkrétnímu násilí páchanému na národě. Tomáš Garrigue Masaryk nepřímou – a tím působivější – ukazuje na toho, kdo válku začal: na Rakousko.

„Pravá mravní hodnota jednání závisí na motivech, které je určují.

V každé válce záleží na tom, abychom věděli, kdo ohrožuje a útočí, a kdo se brání. Právě proto se uvažuje o otázce první odpovědnosti nyní tak horlivě a pozorně.“

V závěru – jako v symfonickém opakování prvního motivu a následné závěrečné kódy – Tomáš Garrigue Masaryk navazuje na Husa: „...braňte pravdu až do smrti – to je velké naučení Husovo z jeho života.

Oslavujeme dnes mučedníka, ale chceme, aby jich nebylo.

Ideál humanity – toť život a ne smrt.

V budoucnosti nebude nutné vykupovat svobody života a práce smrtí. Smrt ustoupí životu. Tato naděje, tento úkol – to je dědictví české reformace.“

Tomáš Garrigue Masaryk shrnuje naučení z Husova života do postoje setrvat v pravdě. Svoje stanovisko na místě vymezuje vůči romantickému ideálu martyria důrazem na ideál humanity. Jeho finálním cílem je rozvíjení života. Zaznívá tu Ježíšova zvěst, dědictví české reformace, nebo ohlas tehdejších hlasatelů filozofie života? Nadějný výhled do budoucna je snad ohlasem sekulární americké eschatologie, jíž stál Tomáš Garrigue Masaryk blízko ve Washingtonské deklaraci? Není zde prostor nadhozené otázníky rozebírat. Chci zde upozornit, jak Tomáš Garrigue Masaryk na malou plochu exhorty promyšleně komprimoval velké otázky filozofické a etické. V narážce na velká životní a filozofická dramata cítím, jakou váhu připisoval ženevskému vystoupení a jeho univerzální argumentaci.

Ženevské vystoupení je v našem pohledu komprimací Masarykova životního vztahu k Husově osobě a odkazu, v němž hledal naši národní identitu.

VÝZNAM MISTRA JANA HUSA PRO DĚJINY A PŘÍTOMNOST

Vystoupení Tomáše Garrigua Masaryka na Husův svátek v Ženevě 6. července 1915 znamenalo uzlový bod v jeho životě. Od té chvíle musel počítat s tím, že v případě válečné prohry spojenců nebo dopadení rakouskými orgány státní moci bude postaven před soud s návrhem rozsudku smrti oběšením a velmi pravděpodobným výkonem tohoto trestu. Onen uzlový bod života stál v pozadí vzpomínání a úvah Tomáše Garrigua Masaryka, které jako osobní i politickou bilanci a testament předložil veřejnosti pod názvem *Světová revoluce*. Knihu jsem již v předchozím hojně citoval. Nyní se – jako část za celek – pars pro toto – soustředíme na význam Husovy osobnosti a díla, jak je nejen ve vzpomínce na válku, ale především v naději na život v demokratické republice pokládal Masaryk za rozhodující a stimulující.

Masaryk byl duch Husovi kongeniální jednotou myšlení a jednání, reflexe a praxe, zaměřením ke změně smýšlení a k reformaci církve a společnosti. Když se již jako prezident vracel z USA domů, vypovídal o sobě (cituji, jako již předtím, podle *Světové revoluce*, dosud vyšlo šedesát až sedmdesát tisíc exemplářů knihy):

„Měl jsem za celou dobu války mozek stále činný uvažováním, srovnáváním, odhadováním, co přinese budoucí den, to stále měření distance a odklonů od našeho cíle.“ (s. 386) „V tom víru myšlenek jedno se mně ujasňovalo: při vši vědě a filozofii, při vši rozumnosti a moudrosti, při vši opatrnosti a prozíravosti skládá se běh života do značné míry jinak, než si přejeme, a přece je v něm logika, již odhalujeme ex post. Plány a úsilí těch, kdo dějiny dělají, jeví se jako vaticinatio ex eventu.“ (s. 387) Při vši vědě a filozofii, rozumnosti a moudrosti byl si vědom vyššího řádu v dějinách a ve společnosti, vyšších osobních norem. Masaryk se působení vyššího řádu snažil poznat a vyložit duchovní interpretací dějinného běhu. Svůj hermeneutický princip vyjádřil symbolickými slovy: „Proto však, že se Prozřetelnost o nás a o svět stará, vyplývá optimism synergismu, přísné příkázání práce pro myšlenku.“ (s. 388) Interpretace pro Tomáše Garrigua Masaryka znamenala spíše abstraktní spekulaci než běžný způsob historického nazírání (ZK, Hus, s. 167). Vůči kauzálnímu nazírání historie Masaryk uvedený princip osvětluje citátem V. aktu, druhé scény Shakespearova Hamleta, prince dánského: „Naše nerozváženost nám časem velmi dobře poslouží, když umdlévají naše záměry; a to by mělo poučiti nás, že božství naše cíle utváří, ať na hrubo je tesáme, jak chceme.“ Z tohoto hlediska lze hledat porozumění větě, jíž se Tomáš Garrigue Masaryk vracel ke svému vystoupení v Ženevě roku 1915 (s. 205): „Mé vystoupení na den Husův bylo organickým důsledkem naší historie.“ „Organickému důsledku“ lze porozumět jako duchovní vztáznosti, o níž Masaryk soudí: „O Ducha se máme starat, ducha jen duch může spojoval.“ (*Mistr Jan Hus, s. 1, viz druhá část naší studie.*) Z úhlu svého hermeneutického principu, v němž platí metafyzická kontingence, jak nazývám nazírání logiky dějin ex post, Masaryk chápal etické směřování jako duchovní vztah, působení a realitu. Z téhož principu vyvozuje Tomáš Garrigue Masaryk důsledky historie jako podněty pro naši politickou orientaci (SR, s. 513): „Svou reformací stál celý národ na základech kultury západní, jak vidíme z toho, že směrem, zahájeným Husem, po nás bral se celý Západ, že Hus měl silné podněty z Anglie, jen dalším důkazem mé teze.“ V Masarykově pojetí Hus a reformace jsou v zákrytu s naší národní identitou. Nikoli svou ideologií, nýbrž svým etickým směřováním. Naznačené téma představuje vyústění úvah Světové revoluce:

„Co ten svět o nás a od nás přijme? To je otázka. Po stránce politické budeme ukazovat, že jsme stát... měli jsme a máme dost státotvornosti. Hlavní důraz po-

ložíme na úsilí kulturní, na prvou univerzitu v Centrální Evropě. Nejsilnější doporučení však v celé Evropě máme ve své reformaci, Husovi; naše reformace charakteristickým způsobem začala před Husem řadou moralistů, Hus a následovníci v tom pokračovali; reformace naše byla etická, na teologické učení se kladl důraz menší.“ (s. 587)

„Otázka náboženská dnes nikde neznamená přijmout prostě staré formy církevní. Ano, nevěříme jako Hus, ale Hus a jeho následovníci jsou nám vzorem mravní odhodlanosti, pevnosti a náboženské opravdovosti. Hus začal boj se světskostí církve, a národ šel za ním; jeho boj o vyšší mravnost a zbožnost, zpečetěný obětí života, byl bojem proti mravní dekadenci církve, kněžství a papežství.“ (s. 601)

Z naznačené interpretace Husa a reformace plyne pro Masaryka vztah mezi politikou – jako činností předposlední hodnoty – a náboženstvím jako životem sub speciei hodnot posledních, finálních. „Poměr náboženství k politice a praktickému životu vůbec pojímám podle přikázání, abychom hledali nejprve království Božího a jeho spravedlnosti a vše potřebné nám bude přidáno.“ (s. 602)

„Ježíš – ne Caesar, opakuju – toť smysl našich dějin a demokracie.“ (s. 608)

HERMENEUTIKA, DEMYTOLOGIZACE

V úvodní části, nazvané *Pieta*, jsem upozornil na vztah k naší státní demokratické a republikánské tradici, již symbolizuje Tomáš Garrigue Masaryk, z hlediska sociální etiky. Výklad uzavřu vybranými filozofickými a hermeneutickými otázkami k tématu a jejich politickým vyústěním. Hermeneutika pochází z řeckého slova vyložit, vysvětlit, učinit srozumitelným, dát výraz či vyjádření. Dnes se hermeneutikou rozumí nauka a zároveň umění, jak porozumět myšlence, události, věci; její význam záleží v interpretaci, to znamená „obsah toho druhého a jiného“ přenést do vlastního pochopení. O to jsem usiloval výkladem Masarykova vystoupení na oslavě Mistra Jana Husa v Ženevě dne 6. července 1915 z hlediska jeho historického kontextu a zároveň duchovního, exhortativního, motivujícího smyslu. Masaryk v literární i politické činnosti bedlivě sledoval empirické, historické a sociální souvislosti dějin. Byl si však vědom, že život v jeho celosti a dynamickém průběhu nemůže postihnout poznání, orientované výlučně na empirické vědy. Své stanovisko k poznání a pochopení dějin, společnosti a člověka naznačuje: „Po celý život jsem byl čtenářem spisů filozofických a vědeckých... ale zároveň i krásné

literatury, vždyť ve vědě běží jen o získání správné metody... usiloval jsem o kriticismus... a analýzu také v oboru sociálním a historickém... ale analýza mně byla... jen prostředkem; od samého počátku synthese a organizace charakterizovaly mé úsilí.“ (*SR*, s. 591) Citát charakterizuje Masarykovu osobnost jako sjednocující teorii a praxi, muže v hlubokém smyslu politického – vir politicus. V podtextu naznačuje též Masarykovo filozofické pojetí světa i dějin a společnosti, na něž jsem již upozornil. Vedle ontologie, jež vymezuje koordináty empirických věd, postuluje ontologii ducha, etiky, filozoficky vyjádřeno, osobních vztahů. Ontologie, jak dovozuje mj. současná reflexe mýtu, představuje preracionální rámec či koordináty. Jestliže je řečí empirických věd abstraktní pojmosloví, poznání v koordinátách ontologie osobních vztahů má za svou „gramatiku“ umělecké vidění života, mýtus, symbol. Symboly míří hlouběji do skutečnosti než abstraktní pojmy, zachycují její smysl v celku dynamické skutečnosti. Mají podíl na tajemství bytí, jež odolává nicotě. Vtahují poznávajícího do duchovní logiky univerzálního dění. Jsou vybaveny mocí ovlivňovat člověka v nejhlubších vrstvách jeho osobnosti, kde pramení motivace a cíle jednání. To platí jak o jednotlivcích, tak o společnosti. Proto je s řečí symbolů a mýtu vedle uměleckého vidění skutečnosti výrazně spojena religiozita a politika. V současné komunikační společnosti a vizuální kultuře význam symbolů ve veřejném životě roste. Prvotním projevem politické identity je název státu, vlajka a hymna, a – jak se dnes říká – ikona, tvář a jméno politika, který stát nebo politickou skupinu reprezentuje. Kolem politické ikony se vytváří novodobý politický mýtus. Jeho funkcí je ztotožnění s politickou osobností, jejím směřováním, programem a zařazení se do jednotného politického šiku s cílem ovládnutí politického prostoru. Totalitní režimy získávaly lidi nelítostnou kritikou svých protivníků a vidinou lepšího života, svého vítězství, ano, vyústění dějin v jejich vládnutí. Účinnost propagandy diktatur byla a je založena na politickém mýtu. Historická věda a v návaznosti na ni i žurnalistika usiluje o narušení mýtu někdejších totalitních politických systémů. Současná historická věda se snaží o demytologizaci dějin diktatur. Hovoří se i o demytologizaci Republiky československé. Její pověst byla znevažována diktátorskými režimy minulých let. Pokud jde o demytologizaci – jak se v odborných kruzích říká – horkou, jež provádí rozbor z dějinného kontextu a má porozumění pro smysl dění a jednání, zasluhuje respekt; každá generace má právo se s minulostí vyrovnat. Jestliže znalost a kritické zkoumání nezachovává hermeneutické zlaté pravidlo

„porozumět druhému“ – jde o demytologizaci studenou. Demytologizace studená bývá zástěrkou programu nahradit republikánské a demokratické principy, jejichž symbolem je Tomáš Garrigue Masaryk, světonázorovým pohledem jiným, anti-demokratickým, založeným na stavu, majetku, popularitě nebo destruktivním subjektivismu. To patří k minulosti, budoucnost patří lidské solidaritě a demokracii větší a hlubší...

Prof. ThDr. Zdeněk Kučera, Dr. phil. h. c.
Husova teologická fakulta Univerzity Karlovy

POSTAVA JANA HUSA JAKO PŘEDMĚT SPORU MEZI ČESKOSLOVENSKEM A SVATÝM STOLCEM V OBDOBÍ PRVNÍ REPUBLIKY

Předkládaná studie se věnuje Husovým oslavám, jejich proměnám v období první Československé republiky a reakcím Svatého stolce a apoštolských nunciů v Praze, zejména Francesca Marmaggiho, na jejich průběh. Současně se snaží poukázat na skutečnost, že se Husův den slavil již bezprostředně po vzniku Československa na konci desátých let. Jeho průběh v roce 1925, patrně Husovo nejvýznamnější a nejznámější výročí v meziválečném období, byl vyostřen zejména nově schváleným zákonem o církevních svátcích, nikoliv proto, že se jednalo o první slavnosti vůbec. Oslavy z roku 1925 však nebyly ani posledními slavnostmi. S velkou pompézností, za pozornosti československých i zahraničních politických, uměleckých, kulturních a náboženských elit byly svolávány každoročně až do konce existence demokratického Československa v roce 1938.

Přestože byly k Husovým oslavám publikovány již mnohé časopisecké studie, věnovaly se především příčinám, průběhu a následkům oslav z roku 1925.¹ Proto bychom se rádi věnovali postojům prezidenta Tomáše Garrigua Masaryka, ministra zahraničí Edvarda Beneše a českého tisku ve dvacátých letech, přičemž nejvýznamnějším rozšířením současného stavu historického poznání budou především prameny vatikánských archivů.

Strach Svatého stolce z husitismu, levicových politických stran a zednářství, který působil jako významný prvek při vnímání první Československé republiky bezprostředně po jejím vzniku v roce 1918, v průběhu dvacátých let postupně slábl. Přesto v roce 1920 vyjádřil první apoštolský nuncius v Praze Clemente

¹ Husovy oslavy z roku 1925 a následná Marmaggiho aféra jsou v české i slovenské historiografii dnes již dostatečně zpracovány. Podrobněji např.: ZMÁTLO, Peter, Marmaggiho aféra v dobovej stranicej tlači na Slovensku, in: NEMEŠ, Jaroslav, PAPAŽÍK, David (eds.): Ružomberský historický zborník III., Ružomberok 2009, s. 173-204; ZMÁTLO, Peter, Ohlas Marmaggiho aféry na stránkách dvoch slovenských stranických denníkov, in: MAČALA, Pavol, MAREK, Pavel, HANUŠ, Jiří (eds.): Cirkve 19. a 20. století v slovenské a české historiografii, Brno 2010, s. 493-521; VEČEŘA, Pavel, Marmaggiho aféra: úloha katolicizmu optikou dobových tištěných médií levice, in: MAREK, Pavel (ed.): Teorie a praxe politického katolicizmu 1870-2007, Brno 2008, s. 205-225; EHRENBERGER, Tomáš, Husovy oslavy v roce 1925 jako příčina diplomatického konfliktu mezi Československem a Vatikánem, Marginalia Historica 5, 2002, s. 157-200; VNUK, František, Kríza vo vzťahoch Praha-Vatikán v roku 1925, Historický zborník 9, 1999, s. 59-70.

Micara (1879–1965) obavu, že „dva nejmocnější a nejvlivnější muži, Masaryk a Beneš, jsou zednáři, socialisti a svým založením antiklerikálové“.² Zdálo se, že všechny negativní vlivy byly přičítány husitství, které bylo demonizováno rovněž díky pozitivnímu vztahu Tomáše Garrigua Masaryka (1850–1937) k této výrazné epoše našich národních dějin. Do diskuse o významu kněze, vzdělance, reformátora církve, společnosti i myšlení Jana Husa přispěl Tomáš Garrigue Masaryk výrazně již v devadesátých letech 19. století, kdy publikoval knihu *Jan Hus*.³ Hus se stal Masarykovi bytostně náboženským člověkem a svým mravním chováním vzorem politicko-sociálních myšlenek pro současnou dobu. Proto ho považoval za muže hluboké vnitřní zbožnosti, schopného kritiky slepé víry v autoritu církve, podporujícího boj za svobodu svědomí, za praktikujícího křesťana schopného přinést i největší oběť.⁴ Současně využil jeho postavy ke kritice zkostnatělého katolicismu, přičemž se na jistý čas v závěru 19. století přihlásil k nově vzniklé české Katolické moderně, jejíž myšlenky označil za husitismus.⁵ S tématem Jana Husa, jehož myšlenky však byly vztaženy spíše na současnou dobu, nikoliv interpretovány ve středověkém kontextu, se Tomáš Garrigue Masaryk dostal k problému, jenž ho velmi trápil, a to k otázce reformy katolické církve.⁶

Husova tradice byla oživena na počátku 20. století, zesílila ale zejména v době první světové války. Byl to právě Masaryk, kdo v roce 1915 ve švýcarské Ženevě připomněl 500 let od jeho mučednické smrti.⁷ Jeho jméno se následně

² Historický vatikánský archiv (Archivio Storico/ Segreteria di Stato. Sezione per i rapporti con gli stati), fond Archivio della Sacra Congregazione degli Affari Ecclesiastici Straordinari, Austria-Ungheria, III. období, karton 588, pozice 1456-1458, Micara Gasparri 1. 11. 1920, f. 60; Historický vatikánský archiv, fond Archivio della Sacra Congregazione degli Affari Ecclesiastici Straordinari, Austria-Ungheria, IV. období, karton 13, pozice 11, Kašpar Borgongini-Ducovi 13. 1. 1923, f. 54-55.

³ MASARYK, Tomáš Garrigue, *Jan Hus. Naše obrození a naše reformace*, Praha 1990.

⁴ Podrobněji: TOTH, Daniel, TOTHOVÁ, Martina, *Masarykův vztah k náboženství a církvi*, in: KUČERA, Zdeněk, LÁŠEK, Jan (eds.): *Modernismus. Historie nebo výzva? Studie ke genezi českého katolického modernismu*, Praha 2002, s. 191.

⁵ „Reformní katol. = husitism“ Masarykův nedatovaný rukopis v Archivu Masarykova ústavu AV ČR, fond Masaryk - (oddělení 22) - P - krabice 123, složka 58.

⁶ ŠMID, Marek, *Masaryk a česká Katolická moderna*, Brno 2007, s. 133-134; DOLEŽAL, Josef, *Český kněz*, Praha 1931, s. 45-47.

⁷ V rozhovoru s K. Čapkem prezident T. G. Masaryk prohlásil: „Na den pětistého výročí Husova upálení v roce patnáctém jsem v Ženevě v Reformační sině za předsednictví Luciena Gautiera vystoupil s Denísem veřejně proti Rakousku. Ten den jsem volil proto, abychom i v očích světa navázali na historickou kontinuitu, na dějiny našeho státu. To už jsem věděl: buďto vyhrájeme, nebo se do Rakouska už nikdy nevrátím.“ ČAPEK, Karel, *Hovory s T. G. Masarykem*, Praha 1990, s. 165.

stalo symbolem hrdinství a odvahy, proto po něm byly pojmenovávány některé pluky, např. v roce 1917 pluk Mistra Jana Husa.⁸ V době války byly zapomenuty Husovy výtky na adresu katolické církve, naopak jím bylo argumentováno pro větší zápal a odhodlání našich vojáků-legionářů vůči nepříteli. Vatikán však viděl mezi Masarykovým vystoupením v roce 1915 a prvními Husovými oslavami v Československu v roce 1920 přímou linii, přičemž se domníval, že cílem těchto husovských manifestací je snaha o odklon obyvatelstva od katolické církve.⁹ Liberální prostředí v republice vnímalo Jana Husa nikoliv jako náboženského reformátora, ale jako bojovníka za český národ. V této myšlence je podporoval i Tomáš Garrigue Masaryk, který Jana Husa již od 19. století považoval za významného bojovníka proti Římu.

Den výročí Husovy smrti (6. červenec) se proto po vzniku Československa připomínal každoročně. Svatý stolec o tomto výročí a jeho oslavě v Praze přinesl první zprávu v létě 1920, kdy apoštolský nuncius Clemente Micara informoval státního sekretáře Pietra Gasparriho (1852–1934) o jeho průběhu.¹⁰ Clemente Micara zpravoval vatikánské kruhy o osobnosti národního hrdiny a mučedníka Jana Husa, jehož výročí se v českých zemích stalo příležitostí k proklamacím nenávisti vůči Římu.¹¹ Apoštolský nuncius popsal průběh samotných oslav na Staroměstském a Václavském náměstí a nezapomněl zdůraznit, že na posledním zmíněném místě v Praze byla kněžími Církve československé v čele s Bohumilem Zahradníkem-Brodským (1862–1939) sloužena slavnostní mše v češtině a čten úryvek z Husova dopisu Pražanům.¹²

Den Jana Husa sledoval od té doby Svatý stolec s velkou pozorností. V předvečer samotného svátku v roce 1922 se v Praze a ostatních českých městech objevily na veřejných i soukromých budovách vlajky s husitským kalichem.

⁸ ZLÁMAL, Bohumil, Příručka českých církevních dějin. Doba československého katolicismu (1918–1949), VII., Olomouc 2010, s. 18; HERBEN, Jan, T. G. Masaryk. Život a dále prezidenta Osvoboditele, Praha 1938, s. 147 an.

⁹ Historický vatikánský archiv, fond Archivio della Sacra Congregazione degli Affari Ecclesiastici Straordinari, Cecoslovacchia, IV. období, fascikl 1, pozice 2, Micara Gasparrimu 18. 3. 1920, f. 11–12.

¹⁰ Husovy slavnosti se však v Československu po vzniku republiky konaly poprvé již v roce 1919. DOLEŽAL, Josef, Český kněz, Praha 1931, s. 62.

¹¹ Historický vatikánský archiv, fond Archivio della Sacra Congregazione degli Affari Ecclesiastici Straordinari, Cecoslovacchia, IV. období, fascikl 1, pozice 2, Micara Gasparrimu 12. 7. 1920, f. 19.

¹² Tamtéž.

Apoštolský nuncius současně informoval o účasti zástupců Církve československé na oslavách dne 6. července 1922, což nesl velmi nelibě. Právě v tomto roce se v některých novinách objevil názor, aby byl tento den uzákoněn jako státní svátek.¹³

O rok později, v roce 1923, se oslavy výročí Husovy mučednické smrti rozšířily po celých českých zemích, přičemž docházelo i k protikatolickým výpadům. Apoštolský nuncius Clemente Micara informoval Svatý stolec o článku Staroměstský ryňk¹⁴ bojovného katolického intelektuála, spisovatele a publicisty Jaroslava Durycha (1886–1962), jenž vyšel v předvečer svátku v Lidových listech.¹⁵ Jaroslav Durych v něm zaútočil především na ateismus české společnosti. Dal jej do přímé souvislosti s liberalismem, takže později jmenovanému vyčetl, že nečinně přihlíží protináboženským kampaním a vystupování proti církvi. Velmi ostře se vyhranil též proti Janu Husovi a husitské tradici: „Český národ není husitský a také jím nebude. Český národ katolickým je a bude katolickým v brzké době nikoliv z 80 procent, nýbrž z 99 procent.“¹⁶

Požadavek na uzákonění Husova dne jako státního svátku již nebyl jen přáním některých periodik jako o rok dříve, ale tužbou širokých – antiklerikálních a progresivistických – vrstev, mj. Sokola, legionářů, protestantů, Církve československé atd., které tento požadavek prezentovaly na četných manifestacích.¹⁷ Ostatně i některé katolické elity s redukcí církevních svátků souhlasily – např. královéhradecký biskup Karel Kašpar (1870–1941) – ve snaze zabránit vyhlášení svátku Jana Husa.¹⁸ V Praze byly během Husova dne v roce 1923 mnohé domy vyzdobeny prapory s husitským kalichem a po-

¹³ Archivio Segreto Vaticano (Tajný vatikánský archiv), fond Archivio della Nunziatura Apostolica, Cecoslovacchia, busta 12, fascicolo 47, Micara Gasparrimu 12. 7. 1922, f. 11.

¹⁴ DURYCH, Jaroslav, Staroměstský ryňk, Lidové listy, ročník II., číslo 130, 1923, s. 1.

¹⁵ Tajný vatikánský archiv, fond Archivio della Nunziatura Apostolica, Cecoslovacchia, busta 12, fascicolo 47, Micara Gasparrimu 8. 7. 1923, f. 25.

¹⁶ FIALOVÁ, Zuzana (ed.), Jaroslav Durych. Publicista, Praha 2001, s. 252-253; DURYCH, Jaroslav, Staroměstský ryňk, Lidové listy, ročník II., číslo 130, 1923, s. 1; KOMÁREK, Karel (ed.), Jaroslav Durych. Polemiky a skandály, Olomouc 2002, s. 177-183.

¹⁷ Tajný vatikánský archiv, fond Archivio della Nunziatura Apostolica, Cecoslovacchia, busta 12, fascicolo 47, Micara Gasparrimu 8. 7. 1923, f. 26.

¹⁸ Historický vatikánský archiv, fond Archivio della Sacra Congregazione degli Affari Ecclesiastici Straordinari, Cecoslovacchia, IV. období, fascikl 17, pozice 13, Kašpar Gasparrimu 17. 4. 1923, f. 29-30.

dobiznami Jana Husa. Obchody, úřady i banky zůstaly tento den uzavřeny, jako by se již jednalo o státní svátek.¹⁹ Hlavní oslavy se odehrály dne 6. července na Staroměstském náměstí, kde vyrostly čtyři tribuny; děti školou povinné sem přinášely během odpoledne květiny a kladly je k soše Jana Husa.²⁰ Spolu s podrobným popisem dění neopomněl zástupce Svatého otce ve svém listu informovat Vatikán, že hnutí Volná myšlenka organizuje finanční sbírku proti katolíkům.²¹

V čem se však lišily oslavy Husova výročí v roce 1925 od předchozích? Rozdíl byly především v tom, že Husův den byl nově uzákoněn jako státní svátek a záštitu nad slavnostmi převzal prezident republiky Tomáš Garrigue Masaryk, což bylo – s ohledem na jeho protikatolické názory – provokací církevních hodnostářů Svatého stolce.²² Ale vraťme se však do jara 1925, do období, jež oslavám předcházelo.

Na sklonku března 1925 se v československém parlamentu odehrál bouřlivý boj o zákon o státních svátcích, kterým byly zrušeny některé církevní svátky (např. tři mariánské svátky) a zavedeny nové (sv. Václav, sv. Cyril a sv. Metoděj, sv. Jan Nepomucký).²³ Nepřijatelným pro katolickou církev však bylo zavedení nového státního svátku dne 6. července – výročí upálení Mistra

¹⁹ Tajný vatikánský archiv, fond Archivio della Nunziatura Apostolica, Cecoslovacchia, busta 12, fascicolo 47, Micara Gasparimu 8. 7. 1923, f. 26-27.

²⁰ Tamtéž, f. 29.

²¹ Tamtéž, f. 27. V roce 1904 se zrodila česká sekce společenství Volná myšlenka, jež se postupem času stala vlivnou organizací. V době před první světovou válkou vyjadřovala nálady a zájmy antiklerikálně, bezvěrecky nalažené generace. Tvrdila, že katolická církev brání modernímu člověku na cestě k lepší budoucnosti.

²² Obavy Svatého stolce snad nejpřesněji vyjádřil J. Doležal: „Husovy oslavy daly se v republice od převratu s tendencí protikatolickou, ve jménu Husově založena schismatická církev československá a jména Husova užíváno v odpadové akci proti církvi katolické. Tak se díval na věc Řím a takový význam ve skutečnosti jméno Husovo mělo v pokrokové veřejnosti.“ DOLEŽAL, Josef, Politická cesta českého katolicismu 1918–1928, Praha 1928, s. 27. Naopak představitelé Církve československé docházeli k jiným závěrům: „Husitství, jehož hlavním rysem kulturním jest snaha o zpravdivění kultury nábožensko-církevní. Pravda nad poslušnost a svědomí nad rozkaz, pro tyto zásady Kristovy Mistr Jan Hus šel do ohně. A lid český pojal naději, že na základě těchto zásad svatého Mistra dopomůže k platnosti také svým požadavkům sociálním.“ FARSKÝ, Karel, Z podejha. Vznik Církve československé, Praha 1920, s. 7.

²³ Návrh zákona o svátcích byl předložen v poslanecké sněmovně dne 21. března 1925 – pro hlasovalo 91 poslanců, proti bylo 36 poslanců a Československá strana lidová a Hlinkova slovenská lidová strana včetně lidoveckých ministrů J. Šrámka a J. Dolanského opustily před hlavním hlasováním sněmovnu. Archiv Poslanecké sněmovny ČR, stenografický záznam z 336. schůze Národního shromáždění dne 21. března 1925.

Jana Husa.²⁴ Právě jeho schválení a následná oslava při příležitosti 510. výročí upálení Mistra Jana Husa v létě 1925, kdy sám prezident Masaryk převzal nad tímto národním svátkem záštitu a na Pražském hradě vyvěsil husitskou vlajku s kalichem,²⁵ se proměnily v protikatolickou manifestaci, třebaže prezident Tomáš Garrigue Masaryk ani předseda vlády Antonín Švehla (1873–1933) během oficiálních oslav na Staroměstském náměstí v Praze nehovořili. Katolická církev však považovala účast prezidenta a ministrů na oslavách za urážku a nařídila apoštolskému nunciovi v Praze Francescu Marmaggiu (1870–1949) hlavní město navečer dne 6. července opustit a odcestovat do Říma.²⁶ V jeho nepřítomnosti vedl apoštolskou nunciaturu v Praze Antonio Arata (1883–1948).²⁷

Předseda Československé strany lidové Jan Šrámek (1870–1956) dlouho zvažoval, jestli z vlády, jež roztržku způsobila, lidová strana vystoupí, avšak rozhodl se setrvat; obával se totiž, že by absence lidovců ve vládě vedla k proticírkevním a protikatolickým agitacím.²⁸ Prozatím odložil i plánovanou cestu do Říma, kam měl být vyslán jako důvěrník předsedy vlády Antonína Švehly, a to ještě před příjezdem ministra zahraničí Edvarda Beneše (1884–1948),²⁹ k urovnání diplomatického napětí ve vzájemných stycích. Sám Antonio Arata podrobil na začátku října 1925 důkladné analýze diplomatické vztahy mezi československou vládou a pražskou apoštolskou nunciaturou.

²⁴ Dne 13. prosince 1924 jednal ministr zahraničí E. Beneš se sekretářem Kongregace pro zahraniční záležitosti F. Borgonginim-Ducou a ujistil jej, že Husův památný den bude v ČSR uzákoněn. Nejedná se však z československé strany o akt namířený proti Vatikánu, ale o ocenění zásluh této historické postavy ve vztahu k českému národu. Tato interpretace však nebyla vatikánskou stranou, pro niž byl Jan Hus především heretikem, s jehož jménem byly do té doby spojovány nejtvrďší útoky proti katolické církvi a Svatému stolci, přijata. Srovnej: KROFTA, Kamil, *Diplomatický deník 1919–1922*, Praha 2009, s. 233.

²⁵ HANUŠ, Jiří, *Tradice českého katolicismu ve 20. století*, Brno 2005, s. 57.

²⁶ Historický vatikánský archiv, fond Archivio della Sacra Congregazione degli Affari Ecclesiastici Straordinari, Cecoslovacchia, IV. období, fascikl 57, pozice 61, f. 11.

²⁷ V hodnosti apoštolského nuncia v Praze zůstal F. Marmaggi oficiálně až do roku 1928, kdy byl dne 13. února jmenován apoštolským nunciem ve Varšavě, kde působil až do roku 1935. Dočasněho správce A. Aratu vystřídal v roce 1927 P. Ciriaci, který přijel do Prahy v souvislosti s jednáním o modu vivendi a stal se následně třetím apoštolským nunciem v Československu.

²⁸ Archiv KDU-ČSL, fond Josef Doležal, složka Zápis o schůzi ústředního výkonného výboru čsl. strany lidové; Archiv Ministerstva zahraničních věcí, fond Politické zprávy Vatikán, 1925.

²⁹ Historický vatikánský archiv, fond Archivio della Sacra Congregazione degli Affari Ecclesiastici Straordinari, Cecoslovacchia, IV. období, fascikl 57, pozice 61, f. 49.

V tomto pamětním listě, jenž směřoval do Říma, vyjádřil názor, že vzájemný vztah byl formován předsudky proti Římu, touhou po odluce církve od státu a nedávnou oslavou Husova dne, která se ukázala jako snadná a jasná roztržka se Svatým stolicem.³⁰

Po přerušení diplomatických styků s Vatikánem v létě 1925 a odjezdu apoštolského nuncia Franceska Marmaggiho z Prahy vyslal Svatý stolec do Československa podtajemníka Kongregace pro mimořádné záležitosti církevní Pietra Ciriaciho (1885–1966), aby obnovil „přetrhané“ diplomatické vazby, a mladého jednačtyřicetiletého diplomata Apoštolského stolce Saveria Rittera (1884–1951), někdejšího papežova spolupracovníka v milánské knihovně Ambrosiana, jenž měl v případě neúspěchu Ciriaciho mise vést správu apoštolské nunciatury v Praze po odvolaném Antoniu Aratovi.³¹ Mezitím českou stranu u Apoštolského stolce obhajoval pražský arcibiskup František Kordač (1852–1934), „aby v účasti vládních kruhů na Husově oslavě nebyl spatřován osten proti papežství“, avšak jeho jednání se nesetkalo s úspěchem.³²

Ve snaze zabránit nedůstojnému průběhu oslav jako v roce 1925 se biskupové František Kordač, Leopold Prečan (1866–1947) a Karol Kmeťko (1875–1948) rozhodli u prezidenta republiky v červnu 1926 osobně intervenovat, aby tak do budoucna zamezili opakování útoků proti katolické církvi a Svatému stolci. Proto jej několik dní před svátkem Mistra Jana Husa navštívili a varovali před další urážkou katolického náboženství v Československu, která by mohla zhoršit diplomatické styky mezi Vatikánem a Československou republikou.³³ Větší potíží byla s ministrem zahraničí Edvardem Benešem, kterého navštívila již zmíněná tříčlenná delegace československých biskupů a stejně jako prezidenta jej žádala o zachování klidu a zamezení zneužívání osobnosti Jana Husa při útocích na Svatého otce a katolickou církev.³⁴

³⁰ Tamtéž, f. 65-72.

³¹ DEJMEK, Jindřich, Československo-vatikánská jednání o modus vivendi 1927–1928, Český časopis historický 92, 1994, s. 269.

³² Archiv Národního muzea, fond Eduard Jelen, krabice 2B: Eduard JELEN, Československo a Vatikán za první republiky (nevydaný strojopis), s. 151.

³³ MASARYK, Tomáš Garrigue, Cesta demokracie. Projevy, články, rozhovory 1924–1928, III., Praha 1994, s. 399-400; Katoličtí biskupové u prezidenta Masaryka, Lidové noviny, 34, 1926, č. 285, s. 1, 7. června.

³⁴ Historický vatikánský archiv, fond Archivio della Sacra Congregazione degli Affari Ecclesiastici

S Husovým dnem v roce 1926 mělo být spojeno zakončení sokolského kongresu za účasti téměř šesti set tisíc cvičících, jenž měl vyznít jako mohutná protitřímská demonstrace. Organizace památného dne byla připravována velmi pečlivě, oslavy měly proběhnout ještě slavnostnějším způsobem než ty přededešlé. Ve snaze zvýšit povědomí o Janu Husovi v zahraničí pozvali představitelé Sokola k účasti zástupce všech významných diplomatických misí, avšak většina vyslanců svoji účast odmítla.³⁵

Nejvýraznějšími postavami Husových oslav se následně staly dvě osobnosti: starosta Sokola Josef Scheiner (1861–1932) a pražský primátor Karel Baxa (1862–1938). Účast prezidenta republiky Tomáše Garrigue Masaryka s dcerou Alicí (1879–1966) a synem Janem (1886–1948) se na Husových oslavách obešla bez proslovu a mnozí současníci cítili, že Vatikán v tomto souboji zvítězil. Husitský prapor na Pražském hradě již nevisel, vlál na budově Staroměstské radnice a mnoha domech Starého Města. Významného dne se navíc oficiálně nezúčastnila žádná výrazná osobnost politického života, třebaže byl přítomen ministr zahraničí Edvard Beneš s manželkou Hanou (1885–1974),³⁶ předseda vlády a ministr vnitra Jan Černý (1874–1959), předseda poslanecké sněmovny Jan Malypetr (1873–1947), předseda senátu Václav Klofáč (1868–1942), zástupci pražského magistrátu a mnozí vyslanci. Došlo však k výraznému posunu: byla zdůrazňována zejména Husova historická a duchovní stránka a jeho osobnosti nebylo využito k útokům proti Římu.³⁷

Klidnější oslavy z léta 1926 přispěly ke zmírnění diplomatického napětí mezi

Straordinari, Cecoslovacchia, IV. období, fascicl 71, pozice 70, Arata Gasparrimu 1. 4. 1926, f. 12-16; Arata Gasparrimu 14. 5. 1926, f. 62-64; Arata Gasparrimu 9. 6. 1926, f. 78-81. Stručné znění rozhovoru přinesl A. Arata: „Edvard Beneš: Pro nás je Hus národním hrdinou a ničím jiným a Vatikán si musí uvědomit jeho význam pro naše dějiny. Antonio Arata: Ale minulý rok se Hus slavil jako heretik a zdůrazňoval se jeho boj proti Římu. Edvard Beneš: Nemohu nikomu zabránit, aby o Husovi mluvil svobodně. Antonio Arata: Ale můžete, preventivně. Letos se oslavy Husa prolnou s generálním kongresem Sokola. Budete se i Vy účastnit? Edvard Beneš: Samozřejmě! Antonio Arata: A rovněž hlava státu? Edvard Beneš: Zcela jistě! Antonio Arata požádal Edvarda Beneše, aby letošní oslavy nevyzněly jako útok proti Svatému stolci.“

³⁵ Tajný vatikánský archiv, fond Archivio della Nunziatura Apostolica, Cecoslovacchia, busta 53, fascicolo 454, Arata Gasparrimu 24. 6. 1926, f. 64-74.

³⁶ Snad aby váhou své osoby zabránil případným útokům proti Svatému stolci.

³⁷ Tajný vatikánský archiv, fond Archivio della Nunziatura Apostolica, Cecoslovacchia, busta 53, fascicolo 454, Arata Gasparrimu 6. 7. 1926, f. 184; Tajný vatikánský archiv, fond Archivio della Nunziatura Apostolica, Cecoslovacchia, busta 53, fascicolo 454, Arata Gasparrimu 8. 7. 1926, f. 271-283.

oběma stranami, takže mohly o několik měsíců později usednout k jednacímu stolu a pokusit se pošramocené vztahy obnovit. Masarykovu „pasivitu“ v roce 1926 ocenil i *chargé d'affaires* Antonio Arata během rozhovoru s prezidentem republiky při příležitosti osmého výročí vzniku ČSR.³⁸

Pietro Ciriaci, pozdější třetí apoštolský nuncius v Československu, přicestoval do Prahy v úterý 29. března 1927, o dva dny později jej přijal ministr zahraničí Edvard Beneš.³⁹ Právě Pietro Ciriaci, společně s tajemníkem nunciatury Ritte-rem⁴⁰ jednal během prvního kola rozhovorů na jaře 1927 (od 1. dubna) se zástupci ministerstva zahraničí, Edvardem Benešem a Kamilem Kroftou (1876–1945), avšak společná jednání vedla do slepé uličky;⁴¹ Vatikán nebyl ochoten ustoupit české straně v interpretaci Jana Husa a zásadně odmítal,

³⁸ A. Arata zachytil průběh krátkého rozhovoru takto: „TGM: Jak se Vám daří, Monsignore? Arata: Děkuji, pane prezidente, dobře. Jsem šťastný, že i já Vás mohu vidět v dobrém zdravotním stavu. TGM: A kdy se my konečně spolu usmíme? (s úsměvem) Arata: Excelence (s úsměvem), Svatý stolec měl vždy dobrou vůli se s Vámi usmířit ve všech otázkách, eventuálně také skutečným a vlastním jednáním. Doufám, že i Vy máte stejné přání. TGM: Neříkejme tomu přání, ale touhu. Jistě jste si všiml, jak letos proběhly Husovy oslavy, když jsme se vyhnuli protikatolickým útokům. Arata: Víím, Excelence, že se osobně o takovéto otázky zajímáte. TGM: Takže? Arata: Myslím, že ještě zůstává hodně práce, ale já věřím, pane prezidente, že i tohle zvládneme. TGM: Co tím myslíte? Arata: Trvat na tom, aby byl Husův svátek slaven jako církevní, nikoliv národní slavnost. TGM: Já přece nemohu všemu zabránit, Monsignore. Arata: Věřím však, že Vás vliv je tak velký, že můžete prosadit i toto...“ Historický vatikánský archiv, fond Archivio della Sacra Congregazione degli Affari Ecclesiastici Straordinari, Cecoslovacchia, IV. období, fascikl 72, pozice 70, Arata Gasparrimu 30. 10. 1926, f. 28-29.

³⁹ Tajný vatikánský archiv, fond Archivio della Nunziatura Apostolica, Cecoslovacchia, busta 56, fascicolo 500, Gasparri Aratovi 24. 3. 1927, f. 60; DEJMEK, Jindřich, Československo-vatikánská jednání o *modus vivendi* 1927-1928, Český časopis historický 92, 1994, s. 269.

⁴⁰ Dosavadní správce pražské nunciatury A. Arata byl právě v březnu 1927 odvolán z Prahy a poslán na „zdravotní dovolenou“ do Itálie. Podrobněji: Archiv Národního muzea, fond Eduard Jelen, krabice 2B: Eduard JELEN, Československo a Vatikán za první republiky (nevydaný strojopis), s. 157-158; Archiv Ministerstva zahraničních věcí, fond Politické zprávy, Vatikán 1927, politická zpráva č. 4, 5. 4. 1927; Archiv Ministerstva zahraničních věcí, fond Politické zprávy, Vatikán 1927, řádná politická zpráva za březen 1927, 31. 3. 1920

⁴¹ Zápis z jednání Arata-Krofta pořídil sekretář A. Arata těsně po jeho skončení. Pro celé znění jeho přepisu rokování ze dne 5. února 1927 podrobněji: Historický vatikánský archiv, fond Archivio della Sacra Congregazione degli Affari Ecclesiastici Straordinari, Cecoslovacchia, IV. období, fascikl 84, pozice 82, Arata Gasparrimu 5. 3. 1927, f. 4-5; ze dne 24. února podrobněji: Historický vatikánský archiv, fond Archivio della Sacra Congregazione degli Affari Ecclesiastici Straordinari, Cecoslovacchia, IV. období, fascikl 84, pozice 82, Arata Gasparrimu 5. 3. 1927, f. 5-6; ze dne 3. března podrobněji: Historický vatikánský archiv, fond Archivio della Sacra Congregazione degli Affari Ecclesiastici Straordinari, Cecoslovacchia, IV. období, fascikl 84, pozice 82, Arata Gasparrimu 5. 3. 1927, f. 6-8; DEJMEK, Jindřich, Československo-vatikánská jednání o *modus vivendi* 1927-1928, Český časopis historický 92, 1994, s. 269.

slovy královéhradeckého biskupa Karla Kašpara, „aby Hus byl uctíván hlavně jako protivník katolické církve a méně pak jako obhájce práv národa českého, i když oddělit tyto dvě stránky Husovy osobnosti je těžké“.⁴²

Oslavy Husovy osobnosti v roce 1925 a participace vlády těžce urážely Apoštolský stolec zejména tím, že byl ostentativně zdůrazňován Husův boj proti Římu; Vatikán totiž cítil, a to i zásluhou některých agilních slovenských či maďarských kněží, zejména bezprostředně po roce 1918, nebezpečí husitismu a na Čechy pohlížel jako na heretiky husitsko-socialistického rázu, jak již bylo řečeno na začátku této studie.⁴³ Situaci nezlepšilo ani jednání Pietra Ciriaciho, jenž mezitím přechodně převzal řízení nunciatury jako chargé d'affaires, s ministrem zahraničí Edvardem Benešem či předsedou vlády Antonínem Švehlou. Byla to především zásluha ministra zahraničí Edvarda Beneše s ohledem na mezinárodní rozměr protikatolické akce, že se Husovy oslavy z let 1926 a 1927 nesly zcela v umírněném duchu. Slavností v roce 1927 se již nezúčastnil – na rozdíl od předchozích let – ani prezident republiky Tomáš Garrigue Masaryk, ani předseda vlády Antonín Švehla.⁴⁴ Oficiálně nebyl pozván žádný československý politik. Dne 6. července 1927 se v 10 hodin sešli na Staroměstském náměstí slavící Pražané, mezi nimiž nechyběli ministr zahraničí Edvard Beneš, ministr železnic Josef Václav Najman (1882–1937) a ministr průmyslu, obchodu a živností František Peroutka (1895–1978). Důstojná oslava započala slavnostními fanfárami a hudbou Bedřicha Smetany. Oslav se za katolickou stranu účastnili též někteří kněží, např. profesor církevního práva Johann Schlenz (1867–1939), profesor církevního práva a politik Karl Hilgenreiner (1867–1948), opat emauzského kláštera Arnošt Vykoukal (1879–1942), kanovník metropolitní kapituly u sv. Víta Mořic Pícha (1869–1956) a další.

Charakter oslav z roku 1927 byl jasným důvodem, že již nestojí obnovení řádných diplomatických styků mezi Československem a Vatikánem nic v cestě. Koncem července proto vyslalo československé ministerstvo zahraničí do

⁴² Historický vatikánský archiv, fond Archivio della Sacra Congregazione degli Affari Ecclesiastici Straordinari, Cecoslovacchia, IV. období, fascikl 58, pozice 61, Kašpar Gasparrimu 12. 7. 1925, f. 95.

⁴³ Historický vatikánský archiv, fond Archivio della Sacra Congregazione degli Affari Ecclesiastici Straordinari, Cecoslovacchia, IV. období, fascikl 97, pozice 97, Hlinka Piu XI. 25. 4. 1931, f. 37-41.

⁴⁴ Historický vatikánský archiv, fond Archivio della Sacra Congregazione degli Affari Ecclesiastici Straordinari, Cecoslovacchia, IV. období, fascikl 90, pozice 85, Ritter Gasparrimu 4. 7. 1927, f. 18.

Říma zkušeného a ve vatikánské problematice zběhlého Kamila Kroftu, nyní již zástupce samotného ministra zahraničí, aby společně se šéfem církevně-politického oddělení na ministerstvu zahraničí Arnoštem Roztočilem a československým diplomatickým zástupcem u Svatého stolce Eduardem Jelenem jednali s vatikánskými představiteli, zejména Pietrem Gasparrim o uspořádání diplomatických vztahů.⁴⁵ Úspěšné však bylo teprve Kroftovo prosincové jednání ve Věčném městě, kdy začal s Franceskem Borgonginim-Ducou (1884–1954) projednávat předběžný text modu vivendi.⁴⁶ Svatý stolec upustil v nótě od zmínky o Janu Husovi a jeho oslavách, otázka návratu Franciska Marmaggiho na post apoštolského nuncia v Praze však uzavřena nebyla. Po dlouhých jednáních byl text dne 17. prosince 1927 v Římě parafován.⁴⁷ Následně byla tato šestičláková dohoda mezi Svatým stolicí a československou vládou schválena dne 20. ledna 1928 ministerskou radou jako tzv. modus vivendi, čímž se podařilo kontakty ČSR a Vatikánu stabilizovat a spor z léta 1925 ukončit.⁴⁸

Následné oslavy Mistra Jana Husa z léta 1928 se tak nemusely konat v úzkostlivé obavě z postoje Vatikánu, přesto však byl zachován jejich poklidný průběh z let 1926 a 1927. Neoficiálně se jich účastnil pouze ministr zemědělství Otakar Srdínko (1875–1930), nikoliv již ministr zahraničí Edvard Beneš či jiní významní politici. Rovněž české noviny zvolily umírněný tón, který rozjitřilo pouze bojovné Rudé právo.⁴⁹

Ze studií i archivních pramenů by se mohlo zdát, že se poslední Husovy slav-

⁴⁵ Historický vatikánský archiv, fond Archivio della Sacra Congregazione degli Affari Ecclesiastici Straordinari, Cecoslovacchia, IV. období, fascikl 90, pozice 85, Ciriaci Gasparrimu 18. 8. 1927, f. 59; František X. HALAS, *Fenomén Vatikán*, Brno 2004, s. 552–553.

⁴⁶ Archiv Národního muzea, fond Eduard Jelen, krabice 2B: Eduard JELEN, Československo a Vatikán za první republiky (nevydaný strojopis), s. 140. Jednání o dva dny později sloužilo k precizaci sporných pasáží. DEJMEK, Jindřich, Československo-vatikánská jednání o modus vivendi 1927–1928, *Český časopis historický* 92, 1994, s. 278–279.

⁴⁷ Pro definitivní verzi modu vivendi podrobněji: Historický vatikánský archiv, fond Archivio della Sacra Congregazione degli Affari Ecclesiastici Straordinari, Cecoslovacchia, IV. období, fascikl 93, pozice 93–94, f. 102–103.

⁴⁸ DEJMEK, Jindřich, Československo-vatikánská jednání o modus vivendi 1927–1928, *Český časopis historický* 92, 1994, s. 283; SUCHÁNEK, Drahoš, Modus vivendi - diplomatická jednání mezi ČSR a Vatikánem, *Revue církevního práva* 23, 2002, s. 205–224.

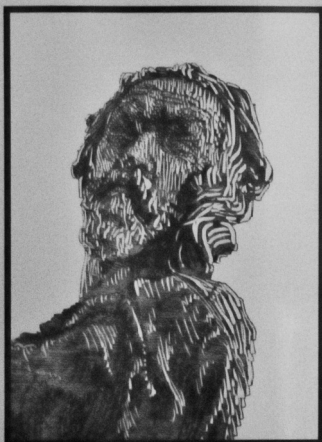
⁴⁹ Historický vatikánský archiv, fond Archivio della Sacra Congregazione degli Affari Ecclesiastici Straordinari, Cecoslovacchia, IV. období, fascikl 132, pozice 104, Ciriaci Gasparrimu 10. 7. 1928, f. 35.

nosti odehrály v létě 1928, ale není to pravda. Husův památný den se slavit nepřestal, přestaly se jej pouze účastnit české politické elity, které poutaly zájem katolické hierarchie a Svatého stolce. Oslavy třicátých let, konané za neoficiální účasti některých politických reprezentantů země, pak byly spíše národnostními akcenty Husovy osobnosti v duchu oslav let 1926, 1927 či 1928; proto Vatikán postupně na jejich průběh rezignoval a ve třicátých letech je přestal sledovat úplně. Cílem dne 6. července tak již nebyly útoky proti Svatému stolci, jak se stalo v polovině dvacátých let, ale národnostně-kulturní pojetí této významné osobnosti našich dějin. Nový pohled na osobnost Jana Husa se však v katolických kruzích prosazoval jen pozvolna.

PhDr. Marek Šmíd, Ph.D.
Historický ústav FF JU v Českých Budějovicích

Tento text vznikl v rámci projektu OP VK „Rozvoj postdoktorandských pozic na JU“ (CZ.1.07/2.3.00/30.0049), spolufinancovaného Evropským sociálním fondem a státním rozpočtem České republiky.

HUSOVSKÉ TRIENIUM 2013 – 2015 1415 – 2015

M. JAN HUS

Prosím vás, abyste se milovali,
dobrých násilím tlačiti nedali
a pravdy každému přáli.

(Husův dopis z Rožnice „Celému českému národu“)

**SOUDRŽNOST,
SPRAVEDLNOST,
PRAVDA**

www.hus2015.cz

PŘIPRAVUJEME SE NA HUSOVO JUBILEUM 2015

HUS NÁS PROVÁZÍ DĚJINAMI A V UMĚNÍ

Osobnost českého středověkého reformátora se vynořila z šera minulosti v době osvícenství. Byla to právě doba osvícenství, zdůrazňující svobodu, rozum a pravdu, která přinesla nový pohled na Jana Husa a husitství. Osvícenci jako například Josef Dobrovský studovali historické prameny. Oceňovali Husa, který se vzepřel autoritě mocné středověké církve a jednal podle svého rozumu a svědomí. Hus byl pojat jako svobodomyšlný člověk, jenž se opíral o autoritu rozumu, a tak již nepatřil do středověku, ale do nové doby. Národní obrození postavilo do popředí hodnoty jako národ, jazyk a vlast. Hus se stal pro toto období vlastencem, národním hrdinou. Husova osobnost posilovala vlastenecké cítění v době zápasu o samostatnost českého národa. František Palacký zdůraznil Husův význam pro český jazyk a spojoval s ním počátek nového období české literatury, neboť Hus je autorem česky psaných duchovních spisů a postil. Dílo Františka Palackého *Dějiny národu českého v Čechách a na Moravě* znamenalo zlom a nový historický přístup k Husovi a husitství. Udivuje bohatstvím údajů vycházejících z pramenů, literární podobou i ucelenou myšlenkovou stavbou. Německá verze českých dějin byla psána pod přísnou cenzurou. České znění z roku 1850 již cenzuře nepodléhalo. Po vydání českých dějin vlastenci Palackého oceňovali, někteří však mu vyčítali, že bezvýhradně nechválil Jana Husa a Jana Žižku. Palacký odpověděl, že psal dějiny, a ne stranický spis. František Palacký chápal českou reformaci jako projev hlubokého sporu o podstatu křesťanského učení a o vnitřní zřízení a správu církve. V husitství viděl zárodek sporu mezi katolicismem a protestantismem, neboť Hus se svým důrazem na autoritu Písma se podle Palackého přiblížil protestantismu. Palackého německé a české zpracování Husova života, učení a mučednické smrti poskytlo po roce 1860 široké možnosti popularizace těchto událostí. Vyvážený historický výklad Palackého byl spisovateli a publicisty někdy velmi zjednodušován. Na Palackého navázal Tomáš Garrigue Masaryk, ale jeho historické dílo využil ke zdůvodnění vlastního politického programu. Idea Husa a husitství sehrály důležitou roli při vzniku samostatného státu. Českou otázku chápal Masaryk jako záležitost náboženskou a mravní. Nad ideu

národní, nad národní seberealizaci, stavěl program všelidský, obecně humánní. Husitství představované po roce 1948 jako sociální revoluční hnutí se stalo součástí oficiální totalitní ideologie. Komunismus, který se k Husovi hlásil, paradoxně tuto postavu zdiskreditoval, neboť zjednodušeně a jednostranně vybarvené husitství využil pro své vlastní politické cíle. Je třeba připomenout, že náboženský a etický obsah Husovy osobnosti a díla prezentovaly po celou dobu křesťanské církve v naší vlasti hlásící se k odkazu reformace – Českobratrská církev evangelická, Církev československá husitská, Církev bratrská a další. Církevní historici a teologové měli na zřeteli tento záměrně přehlížený náboženský a etický charakter Husova odkazu.

Umění odráží představu své doby, ve které vzniká. Také obrazy českého reformátora odrážejí dobovou interpretaci a představu. Ale jak ve skutečnosti Jan Hus vypadal? Nemáme dochovaný obraz, který by přesně zachycoval jeho podobu. Zřejmě nejstarší dochované zobrazení Jana Husa je v Martinické bibli, která pochází z období kolem roku 1430. Památky z utrakvistického období dokládají úctu k Mistru Janu Husovi, zobrazovanému jako bezvousý kněz. Je znázorněna jeho mučednická smrt, ale i jeho oslavení v nebesích, jako je tomu v Litoměřickém graduálu. Na utrakvistických oltářních obrazech je světcem stojícím vedle zemských patronů sv. Václava, sv. Ludmily a sv. Vojtěcha. Z prostředí německého protestantismu pochází typ Husovy podoby s vousem, oblečený do univerzitního taláru s biretem na hlavě. Takto typicky je zobrazován v jedné řadě s reformátory Martinem Lutherem či Janem Kalvínem. V českém národním obrození se stal častým výtvarným námětem jako velká postava českých dějin. Nejznámější obrazy jsou od Alfonse Muchy, Josefa Mánesa, Mikoláše Alše, Věnceslava Černého. Jeden z nejrozšířenějších obrazů je Brožíkova malba Hus před koncilem s realisticko-historickým pojetím. Husitská tematika se objevila v dílech tzv. socialistického realismu, který se stal oficiálním uměním po roce 1948. Tím, že toto umění na objednávku sloužilo jako nástroj politické propagandy a manifestace síly, stalo se do značné míry vnitřně prázdným. Zcela v kontrastu s tvorbou období padesátých let 20. století je umění Františka Bílka. Jeho pojetí Husa a motivů české reformace má vnitřní obsah a duchovní sílu. Bílkův vnitřní přístup k této tematice určoval jednak vztah k českým dějinám, jednak vztah k jižním Čechám a také k samotné postavě Mistra Jana Husa, která pro něj znamenala nadčasový náboženský symbol. Českého reformátora, který zemřel mučednickou smrtí, po-

jímal mystik a umělec jako nadčasový symbol, jako „strom bleskem Pravdy zasazený, který po věky hoří“. Takto pojatý Husův pomník byl postaven v Kolíně v roce 1914. Další typ českého reformátora s Biblí na prsou „ubírajícího se plameny k pravdě“ Bílek vytvořil pro pomník města Tábora. Jeden z modelů „táborského“ Husa se také nachází ve sboru Církve československé husitské v Litomyšli. Bílek v souladu s dobovým pojetím chápal husitskou dobu jako významné období českých dějin. Husa a husitství nepojímal politicky, nýbrž jako duchovní hnutí. Umělec František Bílek svým tábořským Husovým pomníkem vyjádřil jedinečným způsobem duchovní a mravní poselství českého reformátora a svědka pravdy Ježíše Krista.

HUSOVSKÉ TRIENIUM V CÍRKVI ČESKOSLOVENSKÉ HUSITSKÉ

S blížícím se rokem 2015 se dá předpokládat, že bude na postavu Mistra Jana Husa zaměřen větší zájem. Na jaře letošního roku se ustavila Ekumenická komise pro Husovo jubileum 2015 pod záštitou České biskupské konference a Ekumenické rady církví v České republice a ve spolupráci s akademickou obcí. Dnes se znovu odkrývá dříve zamlžovaný náboženský a etický obsah Husovy osobnosti a díla. Z tohoto Husova duchovního a etického odkazu můžeme vytěžit v ekumenické spolupráci a s nezaujatým novým pohledem na tuto historickou osobnost i symbol našich společných dějin.

Církev československá husitská vyhlásila a zahájila dne 6. července 2012 při tradiční bohoslužbě v pražské Betlémské kapli Husovské trienium. Jedná se o tříleté období přípravy na jubilejní rok 2015, kdy uplyne šest set let od Husovy smrti. Při této přípravě jsme otevřeni spolupráci s dalšími církvemi a organizacemi. Město Kostnice, které si připomíná šestisté výročí koncilu (1414–1418), každý rok věnuje některé z osobností. Rok 2015 patří českému reformátorovi Mistru Janu Husovi. Ke dni 6. července 2012 bylo uzavřeno Memorandum o porozumění mezi Církví československou husitskou, zastoupenou patriarchou, a Městem Konstanz, zastoupeným panem Horstem Frankem, primátorem města.¹ Memorandum o spolupráci mezi Společenstvím měst s husitskou minulostí a tradicí a naší

¹ Text memoranda je uveřejněn v publikaci Mistr Jan Hus v proměnách času a jeho poselství víry dnešku, Praha 2012, s. 316-319.

církvi bylo uzavřeno 24. ledna 2013. S agenturou HELPTOUR bylo 2. července 2012 podepsáno Memorandum o spolupráci v oblasti komunikace odkazu křesťanství doma i v zahraničí.

Naše církev od 7. července 2010 spravuje Památník Mistra Jana Husa v Husinci na základě smlouvy o pronájmu uzavřené s městem Husinec dne 17. května 2010. V současnosti je umístěna v prostorách památníku prozatímní výstava, pro kterou se využil materiál z výstavy konané v roce 2005 na Pražském hradě. Jednotlivé exponáty zapůjčilo také Husitské muzeum v Táboře. Správu Památníku zajišťuje naše církev za podpory Jihočeského kraje. Celková obnova památníku s novou expozicí je připravována k roku 2015.

Navázali jsme spolupráci se Střední průmyslovou školou kamenickou a sochařskou v Hořicích. Klauzurní práce studentů na téma „Cesta ke smíření“ jsou zaměřeny k Husovu jubilejnímu roku 2015. V prosinci 2012 přednášeli a vedli rozhovory se studenty o osobnosti českého reformátora a jeho významu prof. Petr Piňha a prof. Zdeněk Kučera. Ze studentských prací bude vybrána jedna pro město Kostnici. Další sochařská díla budou umístěna v zahradě Památníku Mistra Jana Husa v Husinci, v exteriérech nebo interiérech sborů Církve československé husitské, případně na dalších místech. Byl zahájen projekt „Studenti čtou Husa“ zaměřený na čtení vybraných Husových textů. Prvního setkání 17. dubna 2013 ve studentském klubu Univerzity Karlovy K4 v Celetné ulici v Praze 1 se jako host zúčastnil prof. PhDr. Petr Čornej, DrSc.

Pro duchovní, pracovníky církve a další zájemce byla vydána publikace s názvem *Mistr Jan Hus v proměnách času a jeho poselství víry dnešku*.² Tato kniha vznikla v širší ekumenické spolupráci a její prezentace se uskutečnila v Novoměstské radnici v Praze 26. února 2013.

Mottem trienia je Husova výzva z jeho listu Čechům z června 1414: „Prosím, abyste se milovali, dobrých násilím tlačiti nedali a pravdy každému přáli.“ Grafickým motivem je zobrazení českého reformátora od umělce Františka Bílka. Informace o aktivitách v rámci trienia naleznete na webových stránkách www.hus2015.cz. Na těchto stránkách je možné zveřejňovat akce připravované a konané dalšími církvemi a organizacemi.

ThDr. Tomáš Butta

² Mistr Jan Hus v proměnách času a jeho poselství víry dnešku. Uspořádali KUČERA, Zdeněk, BUTTA, Tomáš. Vydala Církev československá husitská. Praha 2012. 330 s.

SLOVO ZÁVĚREM

„Poněvadž jsme na světě, jsme odsouzeni ke smyslu a nemůžeme udělat ani vyslovit nic, co by v dějinách nenašlo pro sebe jméno.“

Maurice Merleau-Ponty

Zamýšlíme-li se nad dějinným vědomím, jeho chápáním času, nad interpretací jako moderním reflexivním postojem, hledáme odpovědi na to, co znamená dějinnost a dějinné vědomí. Vynořují se nám otázky ve smyslu, odkud k nám přichází pravda o nás a pro nás. Stojíme před rozhodnutími, jak si onen zdroj duchovní obnovy k rozlišení pravých a nepravých zájmů a odpovědnosti vůči vlastnímu svědomí zpřítomnit. Jak porozumět souvislostem?

V odborné literatuře se dozvídáme, že nový koncept dějin a člověka (homo historicus) spojený s motivem „dějinného vědomí“ se objevuje v Německu na přelomu 19. a 20. století. Podle filozofky a pedagožky doc. Naděždy Pelcové byl – proti osvícenskému pojetí pokroku jako nastolení panství rozumu a proti hegelovské vizi dějin jako zvnějšnění objektivního ducha – vyzdvižen význam dějinného vědomí jako životní síly, která určuje základní životní postoj člověka. Historikové přesunuli svou pozornost od hledání objektivních zákonů působících v dějinách k individualitě a jedinečnosti. V prostředí kritického historismu nabyly jedinečnost a individualita svého nového nezastupitelného významu pro pochopení historie. Vznikl nový teoretický problém: Jak vybudovat vědu o konajícím člověku? Tato věda měla mít historický a antropologický charakter. Svými metodologickými úvahami k dané problematice přispěl Wilhelm Dilthey, který významně ovlivnil duchovní dění na počátku minulého století. Jak uvádí Naděžda Pelcová, tento německý filozof vyšel z ontologického předpokladu, že člověk vytváří ve světě přírody svérázný svět dějin a kultury. Zde vládou spíše hodnoty než příčiny, spíše lidská vůle než objektivní nutnost.

Je zřejmé, že se svým vlastním, lidským, tedy dějinným a kulturním světem má člověk jinou zkušenost než se světem přírody. Není odkázán na vnější pozorování jevů, ale je s to ho spoluprožívat a poznávat zevnitř. Je také důležité se zamýšlet nad tím, jak se tvoří celek dějinného a kulturního života z jednotlivých prvků kultury, jak se koncentruje duchovní život z duchovních výkonů jednotlivců

i národů. Konkrétní čas lidského života je mnohodimenzionální, neboť časovost života v podobě dějin udržuje kontinuitu. Zpřítomňuje minulé a projektuje budoucí; přítomnost je koncentrací minulého, přítomného a budoucího. „Bytí člověka je bytí dějinné,“ zdůrazňoval Dilthey mnohokrát. Člověk tedy „nemá“ dějiny, on „je“ těmito dějinami. Je třeba si uvědomovat, že existuje odlišnost přírodní skutečnosti (kde vládne objektivní nutnost, např. zákon kauzality či zákon gravitace) od skutečnosti dějinné společenské (ta je říší lidské vůle a hodnot). Dějiny jsou jednotou: jednotou duchovního, duševního a dějinného; jednotou individuálního a univerzálního; jednotou jedinečného a obecného; člověk je jednotou přírodního a duchovního určení.

Filozof Hans-Georg Gadamer v knize Problém dějinného vědomí uvádí: „Vznik dějinného uvědomění je pravděpodobně ta nejvýznamnější z revolucí, jimiž jsme od počátku moderní doby prošli. Jeho duchovní dosah patrně přesahuje i význam, který přikládáme výsledkům přírodních věd, které tak viditelně proměnily povrch naší planety. Dějinné vědomí, jež charakterizuje soudobého člověka, je privilegium a možná i břemeno, jakého se žádná z předchozích generací nedostalo.“ Chováme-li se reflexivně vůči tradici, nazýváme to interpretací. Gadamer upřesňuje: „Interpretace, jak jí dnes rozumíme, se netýká jen textů a slovní tradice, nýbrž vztahuje se na všechno, co nám historie podává. ...smysl určité danosti, která se naskýtá k interpretaci, se neodhaluje bez zprostředkování a je třeba se podívat dál, za bezprostřední smysl, chceme-li odhalit ‚pravý‘ a skrytý význam.“

Dějinné vědomí patří nesporně k naší totožnosti, ke hledání smyslu dějin. V dané souvislosti podle profesora Petra Čorneje filozofové vyzdvihují „šíři mravní angažovanosti“, která má obsahovat „nutný transcendentální přesah“, jenž v dnešní „utilitární“ době tolik chybí. Buďme zralými občany, kteří neztrácejí ze zřetele potřebu duchovní a etické zakotvenosti.

Vzhledem k probíhajícímu trieniu věříme, že text sborníku připomene důležité souvislosti, které je potřebné si stále uvědomovat v rámci našeho usilování o prohloubení naší národní tradice a identity.

PhDr. Olga Nytrová

OBRAZOVÁ PŘÍLOHA

Slavnostní
výzdoba sálu
v Curychu,
kde 4. července
1914 Tomáš
Garrigue Masa-
ryk promluvil
o M. J. Husovi

L'HYMNE DES HUSSITES

Chanté par les armées des Tchèques dans les guerres victorieuses
contre les Allemands en 1419-1434.

— — —

Vous qui êtes combattants de Dieu
et défenseurs de sa Loi,
priez afin que Dieu vous aide ;
ayez confiance :
avec Lui vous vaincrez toujours.
Ne craignez pas les ennemis,
ne regardez pas le nombre ;
gardez votre Seigneur dans le cœur,
combattez avec Lui et pour Lui,
ne fuyez pas les ennemis.
Que le cri de joie retentisse :
Allons, hurra, allons !
Serrant vos armes dans les mains,
dites : Dieu notre chef !
frappez, battez, ne reculez devant personne !

~~~~~

Cherchez la vérité, discutez la vérité, apprenez la vérité, aimez la vérité, perdez la vérité, gardez la vérité, défendez la vérité jusqu'à la mort.

JAN HUS.

GRANDE SALLE DE LA RÉFORMATION

MARDI 6 JUILLET, à 8 1/4 h. du soir

CONFÉRENCE

PUBLIQUE ET GRATUITE

sous la présidence d'honneur de

M. Lucien GAUTIER ET DE **M. S. G. MASARYK**
Professeur à l'Université de Genève   Professeur à l'Université de Prague

PROGRAMME

Hymne des Hussites.
Introduction de M. LUCIEN GAUTIER.
Conférence : *Jan HUS et la réformation tchèque* par
M. Ernest DENIS, professeur à la Sorbonne.
Allocution de M. T. G. MASARYK.
Chants tchèques avec le bienveillant concours du chœur russe
de M. Bass. WIRBALTCHITCH.

Organisé par la Colonie Tchèque de Genève
à l'occasion du cinquantième centenaire de la mort de Jan Hus
martyr et réformateur tchèque, brûlé vif à Constance
le 6 juillet 1415

Pozvánka na schůzi 6. července v Ženevě. Na rubu chorál Kdož jste Boží bojovníci ve francouzštině (obě přílohy ze Švýcarska: archiv rodiny Kučerovy)

František Bílek: Mistr Jan Hus
ve sboru Církve československé husitské v Litomyšli

Prezentace publikace o M. J. Husovi dne 26. února 2013 v Novoměstské radnici v Praze. Zleva prof. Z. Kučera, patriarcha T. Butta, děkan prof. Jan B. Lášek a dr. H. Tonzarová

Setkání v rámci projektu „Studenti čtou Husa“ dne 17. dubna 2013. Uprostřed prof. Petr Čornej

Práce studenta
Tomáše Zeleného
ze Střední průmyslové
školy kamenické
a sochařské v Hořicích

